

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO UN EIROPAS TIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

Tiesību zinātnes bakalaura studiju programmas

3. kursa studente

Sindija Ločmele

Stud.apl.Nr. sl11140

**NELIKUMĪGĀ SITUĀCIJĀ NONĀKUŠO IMIGRANTU
CILVĒKTIESĪBAS EIROPAS SAVIENĪBĀ**

BAKALaura DARBS

Darba zinātniskais vadītājs
Asoc.prof. **Kristīne Dupate**

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Vēsturiski, valstis ir apņēmušās aizsargāt savu pilsoņu tiesības – piemēram, no spīdzināšanas vai ekspluatācijas – un citu valstu pilsoņu tiesības, kuri ieceļo valstī likumīgi. Starptautiskās tiesības paredz bēgļu aizsardzību valstī, kurā tie ieceļo, ja cita valsts to liegusi. Taču šis pētījums ir saistīts ar citu kategoriju: migrantiem, kuri nav bēgļi un patvēruma meklētāji un kuri ir citā valstī bez tās valsts piekrišanas. “Neregulārie migranti” attiecas uz tiem ārzemniekiem, kuri nelikumīgā veidā iekļūst valstī, tas ir, bez derīgiem ceļošanas dokumentiem. Bieži vien šāda veida migrācija ir nepieciešamība, nevis izvēle, jo valstī, no kuriem neregulārie migranti nāk, pastāv grūtības nodrošināt ģimeni un veicināt attīstību. Uzņemošās valstis sliecas uztvert viņus kā nelegālos imigrantus, kuri valstī atrodas nelikumīgi un kuru uzturēšanās šādā veidā jānovērš pēc iespējas ātrāk. No cilvēktiesību viedokļa, migrantiem ir tiesības uz aizsardzību saskaņā ar starptautiskajiem tiesību aktiem, neatkarīgi no to statusa saskaņā ar nacionālo tiesību aktiem. Taču praksē šādi ieceļotāji tiek uzskatīti par noziedzniekiem to sākotnējā izpratnē, proti, viņi dzīvo ārpus likuma un veidos, kādi tiks aprakstīti šajā pētījumā.

Šī darba mērķis ir izpētīt nelikumīgās migrācijas tiesisko regulējumu Eiropas Savienības ietvaros, kā arī augstāku institūciju uzraudzību (ANO un Eiropas Savienības Padome), un nelikumīgā situācijā nonākušo migrantu cilvēktiesību ievērošanas problemātiku. Lai to izdarītu, šajā darbā tiek pētīti Eiropas Cilvēktiesības tiesas spriedumi, Eiropas Savienības tiesas prakse un arī nevalstisko organizāciju prakse.

Šī darba problemātika slēpjas tiesiskā regulēja trūkumā, kas skaidri noregulētu nelikumīgā situācijā nonākušo migrantu cilvēktiesības Eiropas Savienībā. Pētījuma ietvaros tiek aplūkotas visbiežāk pārkāptās cilvēktiesības nelikumīgās migrācijas ietvaros un kā valstis tās risina.

Atslēgvārdi: nelikumīgā migrācija, nelikumīgā situācijā nonākušo migrantu cilvēktiesības, neregulārie migranti, Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Eiropas Savienības tiesa, nevalstiskās organizācijas.

ANNOTATION

Historically, the State has pledged to protect the rights of its citizens at home – for instance from torture or from exploitation – and of citizens of other states who enter the country lawfully. Where refugees flee persecution at the hands of their own state, international law requires other states to provide the protection denied at home. This research deals with another category: migrants who are not refugees or asylum seekers and who are in another country without the state's consent. "Irregular migrant" refers to non-citizens who have no valid leave to enter and / or remain within a state. The countries from which they come often see this as migration out of necessity, not choice, and also as the source of remittances which support families and contribute to development. "Host" states tend to see them as non-citizens who are illegally in the country, and should be removed at the earliest opportunity. From a human rights perspective, migrants are entitled to protection under international law, regardless of any irregularity under international law. In practise, many irregular migrants are in fact outlaws in the original sense of that term: they live outside the law, and outside its protection, in ways which are described in this research.

The aim of this bachelor's thesis is to examine the legal framework of irregular migration within European Union, which include the supervision of the higher institution (the United Nations and the Council of the European Union), and of respect for the human rights of irregular migrant main problems. To do this, in this work we are exploring the European Human Rights Court judgments, the European Union and also the practise of non- governmental organisations.

This is also clearly a lack of legal control of irregular migrants to regularise the situation of human rights in the European Union. This research examines the most violated human rights of irregular migration and how countries deal with them.

Keywords: irregular migration, European Court of Human Rights, European Union Court, non-governmental organisations.

SATURS

ANOTĀCIJA	2
ANNOTATION	3
IEVADS	5
1. NELIKUMĪGĀS MIGRĀCIJAS TIESISKAIS REGULĒJUMS.....	7
1.1. ANO tiesiskais regulējums un institucionālais uzraudzības tīkls.....	11
1.2. Eiropas Padomes tiesiskais regulējums un institucionālais uzraudzības tīkls ...	13
1.3. Eiropas Savienības tiesiskais regulējums un institucionālais uzraudzības tīkls	14
2. NELIKUMĪGĀ SITUĀCIJĀ NONĀKUŠO MIGRANTU CILVĒKTIESĪBU	
IEVĒROŠANAS PROBLEMĀTIKA.....	20
2.1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse.....	22
2.2. Eiropas Savienības tiesas prakse.....	26
2.3. Nevalstisko Organizāciju prakse.....	29
3. NELIKUMĪGĀ MIGRĀCIJA LATVIJĀ – TIESISKAIS REGULĒJUMS UN	
PROBLEMĀTIKA	32
SECINĀJUMI	36
IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS	38
Literatūra.....	38
Normatīvie akti	40
Juridiskās prakses materiāli	41
DOKUMENTĀRĀ LAPA	43

IEVADS

Mūsdienās cilvēku migrācijas plūsma pasaulē ir haotiska un neparedzama, ko ietekmē globalizācija un to raksturojošā un pastiprinošā ekonomiskā attīstības krīze, kari un dabas katastrofas. Šobrīd cilvēki ārvalstīs dzīvo vairāk nekā jebkad agrāk. Piemēram, 2013. gadā 232 miljoni cilvēku jeb 3,2% no pasaules iedzīvotājiem bija starptautiskie migranti, salīdzinājumā ar 175 miljoniem 2000. gadā un 154 miljoniem 1990. gadā.¹ Migrācija skar visus kontinentus, un mūsdienās daudzas valstis vienlaikus ir gan migrantu izcelsmes, gan tranzīta un uzturēšanās valstis.

Lai gan mēs dzīvojam globālās attīstības laikmetā, kad cilvēktiesības tiek respektētas, migrantu cilvēktiesības bieži vien tiek pārkāptas. Dažādas migrantu grupas, piemēram, darba migranti un zemas kvalifikācijas darba imigranti ir iesaistītas cilvēktirdzniecībā un piespiedu darbā visā pasaulē. Samērā bieži migranti saskaras ar diskrimināciju, piemēram, rasismu, kā arī grūtībām īstenot savas tiesības uz veselību, pienācīgu mājokli, pienācīgu samaksu, un īstenot savas sociālās, politiskās un kultūras tiesības. Eiropas Savienībai ir jāstiprina migrantu cilvēktiesības un integrācijas politika. Tas ietver pamattiesību un citu tiesību pieejamības nostiprināšanu, piemēram, izglītības un veselības aprūpes pieejamību, tiesības uz darbu, tiesības brīvi pārvietoties, migrantu patvaļīgas aizturēšanas nepieļaušanu, tiesu iestāžu pieejamību un vienlīdzīgu attieksmi.²

Migrantu tiesību nodrošināšana tiek risināta ar visaptverošu starptautisko tiesisko regulējumu. Pamata tiesību akti, kas jāpiemēro migrantiem, ir Vispārējās cilvēktiesību deklarācija, Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, 1951. gada 28. jūlija Ženēvas Konvencija par bēgļa statusu un tās 1967. gada Protokols, 1954. gada Konvencija par bezvalstnieka statusu, ANO 1961. gada Konvencija par apatrīdisma samazināšanu, Konvencija par bērna tiesībām, abi ANO Palermo protokoli par migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību un ANO Konvencija pret spīdzināšanu.

Nelikumīgā situācijā nonākuši migranti bieži ir neaizsargātāki pret ekspluatāciju un ļaunprātīgu izmantošanu. 2009. gada direktīva³ par sankcijām pret darba devējiem ir būtisks instruments, kas ietver noteikumus, kuru mērķis ir mazināt juridisko nenoteiktību un novērst

---

¹ ANO globālās migrācijas statistikas pārskats, pieejams: <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/wallchart/docs/wallchart2013.pdf>

² Migrantu cilvēktiesības Latvijā, pieejams: <http://www.integration.lv/lv/noderigi/300-raksts-migrantu-cilvektiesibas>[aplūkots 04.04.2015]

³ 2009. gada 18. jūnija Direktīva 2009/52/EK, ar ko nosaka minimālos standartus sankcijām un pasākumiem pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi, OV L 168, 30.6.2009., 24. lpp.

nelikumīgo migrantu ekspluatāciju. Šī direktīva neparedz nekādas sankcijas pret darba ņēmējiem migrantiem, kas uzturas nelikumīgi, bet galveno uzmanību pievērš darba devējiem, kas ļaunprātīgi izmanto migrantus, kuri ir neaizsargātākā stāvoklī. Starptautiskajai sabiedrībai būtu jāpievērš vairāk uzmanības palīdzības un aizsardzības vajadzībām, kādas rodas migrantiem, kas vai nu ceļā, vai uzturēšanās laikā uzņemošajās valstīs ir nokļuvušas smagā humānā vai dzīvību apdraudošā situācijā un briesmās.

Šajā pētījumā tiks apskatītas pašreizējās tendences un attīstība likumos, kas skar nelikumīgā situācijā nonākušo imigrantu tiesības gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī. Kopumā tiks apskatītas trīs galvenās starptautiskās organizācijas: Apvienoto Nāciju Organizācija, Eiropas Padome un Eiropas Savienība. Tiks salīdzinātas priekšrocības un trūkumi, kā arī aprakstīti mehānismi nelegālo imigrantu cilvēktiesību nodrošināšanā. Tāpat pētījumā tiks analizēti tiesu lēmumi un nevalstisko organizāciju darbība.

1. NELIKUMĪGĀS MIGRĀCIJAS TIESISKAIS REGULĒJUMS

Kopš zinātnieki sāka rakstīt par nelikumīgo migrāciju Eiropā astoņdesmitajos gados, vienmēr ir uzsvērts, ka problēma ir ierobežojoša migrācijas politika.

Jau senākā vēsturē Eiropā bija raksturīga tautu migrācija, sevišķi 18. un 19. gadsimtā, kad cilvēku masas viļņveidīgi pameta Eiropu, lai dotos jaunas dzīves meklējumos, piemēram, uz Ameriku vai Eiropas kolonijām. Taču 2. pasaules kara laikā pārvietojās liels skaits bēgļu, kuriem bija nepieciešama palīdzība. Bēgļu pārcelšanās turpinājās Aukstā kara laikā, un cilvēkiem galamērķis kļuva Rietumeiropa. Sākotnēji imigrāciju veicināja viesstrādnieku nodarbināšana divdesmitā gadsimta piecdesmitajos un sešdesmitajos gados, kuru ietvaros viesstrādnieki tika nodarbināti, lai palīdzētu pēckara atjaunošanas darbos. Vācijā, Francijā, Nīderlandē, Beļģijā, Šveicē un Austrijā nodarbināja simtiem un tūkstošiem darba imigrantu. Dažās Eiropas valstīs imigrācija no kolonijām un bijušajām kolonijām Āzijā un Āfrikā veidoja jaunu migrācijas tendenci. Piemēram, Lielbritānija uzņēma migrantu no tās sākotnējās kolonijām. Nākamajās desmitgadēs migrācijas tendences kļuva vēl atšķirīgākas. Divdesmitā gadsimta septiņdesmitajos, astoņdesmitajos un deviņdesmitajos gados bija milzīgs atbraukušo patvēruma meklētāju un bēgļu skaits. 20. gadsimta deviņdesmitajos gados līdz ar Berlīnes mūra krišanu uzplauka arī nelegālā cilvēku pārvadāšana un tirdzniecība, kuras dēļ imigrantu plūsma kļuva neregulāra. Tiklīdz Eiropas Savienība pakāpeniski sāka kontrolēt savas robežas ar ārzemēm stingrāk, imigrantiem kļuva grūtāk sasniegt Eiropu. Eiropas valstis sāka ierobežot darba migrāciju kā arī ar piesardzību nodrošināja migrantu ģimeņu apvienošanu un patvēruma meklētāju tiesības. 1990. gadā tiesiskās iespējas likumīgi iekļūt Eiropā tika samazinātas līdz minimumam. Kā rezultātā, vairums migrantu sāka ceļot slepeni, vai bez nepieciešamajiem iebraukšanas dokumentiem.⁴ Mūsdienās, lai iekļūtu Eiropā, neregulārajiem imigrantiem ir jāizvēlas cits maršruts, bieži vien daudz bīstamāks.

Iespējas migrēt uz Eiropu ir ierobežotas. Tiem, kuri nevar migrēt, likumīgos veidos, bet kuriem vienalga ir liela nepieciešamība ceļot, ekonomisko, sociālo vai citu iemeslu dēļ, nelikumīgā migrācija ir vienīgā iespēja. Vairākos gadījumos, migranti, iebrauc Eiropas Savienībā ar atļaujām, piemēram, kā tūristi vai studenti, bet tad, viņu vīzas vai iebraukšanas atļaujas termiņam beidzoties, iebraucēji paliek. Citi, kas nevar iebraukt šādā veidā, aizvien izmanto bīstamus paņēmienus iebraukšanai Eiropā. Vispopulārākie ir nelegālie ceļi iekļūšanai

---

⁴ EU migration law: legal complexities and political rationales / edited by Loïc Azoulai and Karin de Vries.p.43

Eiropas Savienībā caur Adrijas vai Vidusjūras šķērsošanu ar laivu, vai arī, šķērsojot Austrumeiropas robežas, paslēpjoties smagajās mašīnās.

Neregulārie migranti bieži vien pirms došanās savā ceļojumā nav pilnībā informēti par bīstamību un apstākļiem, kas var sagaidīt, vai arī par realitāti, kādā tie nokļūs atbraucot. Daudzi no iebraucējiem uzskata, ka risks, kāds pastāv šķērsojot Vidusjūru mazā, cilvēku pārpildītā laivā, attaisnos cerību uz labāku dzīvi Eiropā kā neregulārajam migrantam.

Termins nelikumīgā migrācija ir vairāk zināms kā nelegālā migrācija un parasti attiecas uz cilvēkiem, kuri lai iekļūtu kādā valstī šķērso tās robežu nelikumīgi. Taču termins “nelegālā migrācija” un “nelegālie migranti” nav ne juridiski pareizi, ne ētiski, jo personas darbība vai rīcība var būt nelegāla, taču ne persona pati. Iekļūšana valstī uz nelikumīga pamata nav krimināla darbība, bet gan administratīvs pārkāpums. Līdz ar to pareizāk būtu teikt, persona, kurai nav likumīgs pamats iekļūt vai uzturēties valstī. Tas ir, ja nav attiecīgās atļaujas, visbiežāk tas nozīmē, ka personai nav attiecīgās pases vai cita ceļošanas dokumenta, kā arī šajā kategorijā ietilpst personas, kuras izmanto viltotus dokumentus, lai iekļūtu valstī. Tie ir migranti, kuri nav bēgļi vai patvēruma meklētāji un kuri uzturas valstī nelikumīgi. Definējot cilvēku kā “nelegāls”, tiek noliegta viņa cilvēktiesības, tādēļ arī nevalstiskās organizācijas ir atkāroti uzsvērušas, ka valstīm jāpārstāj izmantot terminus - “nelegāls migrants” un “nelegālā migrācija”, un tie jānomaina pret “nelikumīgā situācijā nonācis migrants” un “nelikumīgā migrācija”.⁵

Nav vispārpieņemtas nelikumīgās imigrācijas definīcijas. Nelikumīgā imigrācija var tikt definēta kā kustība, kas notiek ārpus regulējošām normām nosūtītājas, tranzīta un saņēmējvalstī. Raugoties no galamērķa valstīm, tas nozīmē, ieceļot, uzturēties vai strādāt valstī bez nepieciešamās atļaujas vai dokumentiem, kas nepieciešami saskaņā ar imigrācijas noteikumiem. No nosūtītājvalsts viedokļa, piemēram, pārkāpums ir gadījumos, kad persona šķērso robežu bez derīgas pases vai ieceļošanas dokumenta vai arī neizpilda administratīvos noteikumus pamest valsti. Tomēr ir tendence ierobežot termina “nelegālā migrācija” attiecībā uz migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību. Savukārt nelikumīgā situācijā nonākušais migrants – persona, kura, pateicoties neatļautai ieceļošanai, pārkāpj ieceļošanas nosacījumus, vai, beidzoties vīzas termiņam, trūkst juridiska statusa uzņēmējvalstī vai tranzītvalstī. Definīcija ietver *inter alia* personas, kas ieceļojušas likumīgi uzņēmējvalstī, vai tranzītvalstī, bet, palikušas ilgāk, nekā atļauts vai ieguvušas neatļautu nodarbinātību (ko sauc arī par slepenu/neregistrētu migrantu vai migrantu neregulārā stāvoklī). Jēdziens “nelikumīgs” ir labāks par “nelegāls”.

---

⁵ Nevalstiskās organizācijas PICUM raksts, pieejams: <http://picum.org/en/our-work/terminology/> [aplūkots 17.03.2015]

Nelikumīgā migrācija un nelikumīgā situācijā nonācis migrants ir sinonīms terminam, kas noteikts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi⁶ (turpmāk - Atgriešanas Direktīva) 3. pantā minētajā definīcijā “nelikumīga uzturēšanās” ir tāda trešās valsts valstspiederīgā atrašanās dalībvalsts teritorijā, kurš neatbilst vai vairs neatbilst ieeļošanas nosacījumiem, kas noteikti Šengenas Robežu kodeksa 5. pantā, vai arī citiem ieeļošanas, uzturēšanās vai pastāvīgas uzturēšanās nosacījumiem šajā dalībvalstī.

Kā jau iepriekš minēts, nepastāv oficiāla “neregulāras migrācijas” definīcija, taču tās nelikumība ir var definēt arī kā trešās valsts piederīgā nelikumīga robežas šķērsošana, dažās valstīs arī uzturēšanās, bet ne visās (piemēram ne Lietuvā). Latvija, Luksemburga un Slovēnija definē dažus nelegālās migrācijas aspektus. Latvijā, piemēram, “nelikumīga uzturēšanās” ir tāda ārzemnieka uzturēšanās Latvijas Republikā, kas neatbilst Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 15. marta regulas Nr. 562/2006, ar kuru ievieš Kopienas Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas robežu kodekss) 5. panta noteiktajiem uzturēšanās nosacījumiem⁷.

Termins “nelegālā migrācija” vienbalsīgi tika nomainīts uz “neregulārā migrācija”. Piemēram, Francija atzīmēja atšķirību, ka angļu valodā lietotie termini “*illegal*” un “*irregular*” neattiecas uz franču valodas lietojumā attiecībā uz imigrantu statusu, ne arī imigrācijas aktu. Franču valodā “*irregular*” tiek lietots, lai skaidrotu situāciju, tādējādi definīcija “nelegāla uzturēšanās” ir redzamas Direktīvas 2008/115/EC 3(2) pantā, kur franču valodā “*sejour irregulier*” ir lietots “nelegāls” vietā, kā tas ir angļu valodā. Somija atzīmēja, ka ne visas “neregulāras migrācijas” formas var tikt uzskatītas kā “nelikumīgas”, piemēram, gadījumos, kad cilvēku tirdzniecības upuris, kurš ir, iekļuvis valstī pret paša gribu, tādēļ, nevar tikt saukts par “nelegālo imigrantu” salīdzinājumā ar citiem imigrantiem, kuri valstī paši nelikumīgi iekļūst.

Līdz ar to šajā darbā netiks apskatīti Eiropas Savienības (turpmāk – ES) pilsoņi, bet tikai trešās valsts valstspiederīgie. Kā arī patvēruma meklētāji un personas, kurām ir piešķirts bēgļa statuss vai papildus aizsardzība – šī darba ietvaros netiek uzskatītas par neregulārajiem imigrantiem, tā kā tiem joprojām piemīt tiesības uzturēties ES dalībvalstī. Papildus, personas ar viltotiem dokumentiem kamēr tās netiek atklātas un konstatētas, neietilps šī darba aprakstā, jo realitātē personas ar viltotiem dokumentiem tiek aplūkotas tā, it kā tām būtu uzturēšanās tiesības, vismaz līdz brīdim, kad tiek, atklāts pretējais. Tikai pēc fakta konstatēšanas, šī grupa iekristu šī darba kompetencē.

---

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK

⁷ Imigrācijas likums, 31. 10. 2002., Nr.169

Pētījumā tiek izšķirtas galvenokārt divas neregulārā situācijā nonākušo migrantu grupas. Pirmā iekļauj trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi. Savukārt otrā grupa ietver tos trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi un kuru pārvietošana ir atlikta.

Izmantojot juridiskās metodes, ir jāveicina nelikumīgā situācijā nonākušo imigrantu progress cilvēktiesību nodrošināšanā. Šajā nodaļā tiks apskatīts pašreizējās tendences un attīstība likumos, kas skar nelikumīgā situācijā nokļuvušo imigrantu tiesības gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī. Kopumā tiks apskatītas trīs galvenās starptautiskās organizācijas: Apvienoto Nāciju Organizācija, Eiropas Savienība un Eiropas Padome. Tiks salīdzinātas priekšrocības un trūkumi, kā arī aprakstīti mehānismi nelegālo imigrantu cilvēktiesību nodrošināšanā.

1.1. ANO tiesiskais regulējums un institucionālais uzraudzības tīkls

ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija⁸ nosaka tiesības, kas būtu jānodrošina “visiem”. Kamēr šīs deklarācijas nodoms ir aizsargāt visu cilvēku tiesības, migrantu tiesības ir uz robežas starp likumu, cilvēktiesību universālumu un valsts suverenitātē izslēdzošiem noteikumiem valsts tiesību aktos. Migrantu aizsardzības efektivitāte praksē ir atkarīga no personas imigrācijas statusa valstī: pilsonis vai ārzemnieks, uzturas valstī uz likumīga pamata vai nelikumīga. Starptautiskās cilvēktiesības nepazīst ārvalstnieka tiesības ieceļot vai uzturēties kādā valstī, izņemot to pilsonības valstī. Kopumā tas ir katras valsts ziņā noteikt, kurš var ieceļot un uzturēties valstī, un kurš nē.⁹

Piemērojot starptautiskās cilvēktiesības migrācijas situācijām nacionālo valstu līmenī, starptautiskās tiesas ir nodrošinājušas migrantu aizsardzību, nosakot, ka personas privātās un ģimenes dzīve var ierobežot valstu autoritāti izraidīt vai izsūtīt imigrantu¹⁰.

ANO pamatā ir deviņi universālie cilvēktiesību dokumenti, kurus ir ratificējušas visas ES dalībvalstis. Tie ir:

1. Starptautiskā konvencija par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu
2. Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām
3. Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām
4. Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu
5. Konvencija par spīdzināšanu un citiem nežēlīgiem, necilvēcīgiem vai cieņu pazemojošiem apiešanās un sodīšanas veidiem
6. Bērna tiesību konvencija
7. Konvencija par visu strādnieku imigrantu un to ģimeņu tiesību aizsardzību
8. Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām
9. Konvencija par personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu

ANO 1990. gada Starptautisko Konvenciju par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību, kuru ES dalībvalstis nav parakstījušas, tikai 3 Eiropas Padomes valstis ir ratificējušas – Turcija, Azerbaidžāna, Bosnija-Hercogovina (kopā 34 valstis ir ratificējušas). Tas, ka minētajā konvencijā nav pietiekami nošķirtas likumīgu un nelikumīgu migrējošo darba ņēmēju ekonomiskās un sociālās tiesības, neatbilst valstu un ES politikai, un tādēļ tas ir kļuvis par būtisku šķērslī.

---

⁸ ANO Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija (pieņemta 1948. gada 10. decembrī)

⁹ Are Human Rights for Migrants? Critical Reflection on the Status of Irregular Migrants in Europe and the United States. Edited by Marie-Benedicte Dembour and Tobias Kelly, 2011.

¹⁰ Skatīt 7.atsauci

ANO Komisariāts bēgļu jautājumos (UNHCR) ir radīts ar mērķi nodrošināt starptautisko aizsardzību bēgļiem un rast ilgtermiņa risinājumu bēgļu problēmām.

2008. gada septembrī, saskaņā ar Rezolūciju Nr.9 / 5, Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs cilvēktiesību jautājumos (OHCHR) nozīmēja speciālo procedūru mandātu, kas pievērš īpašu uzmanību migrantu aizturēšanas gadījumiem, jo īpaši par migrantu bērniem un pusaudžiem. Tāpat tiek aicināts turpināt izskatīt veidus un līdzekļus kā pārvarēt šķēršļus, lai pilnībā un efektīvi aizsargātu nelikumīgā situācijā nonākušo imigrantu cilvēktiesības, tostarp apkarotu cilvēku tirdzniecību un migrantu kontrabandu, lai panāktu labāku izpratni par šo parādību un novērstu praksi nelikumīgās migrācijas cilvēktiesību pārkāpumu jautājumos.

Nelikumīgajiem migrantiem, kuriem parasti nav atļauts strādāt, bieži vien ir jāmaksā par medicīnisko aprūpi, kas valstspiederīgajiem ir pieejama bez maksas, arī par neatliekamo palīdzību. Pat īpaši apdraudētajām grupām, piemēram, grūtniecēm un bērniem, var nebūt tiesību uz bezmaksas ārstēšanu. Nepieciešamās veselības aprūpes pieejamība nelikumīgajiem migrantiem ir jānodrošina tādā pašā līmenī kā valstspiederīgajiem, piemērojot vienādus noteikumus par pakalpojumu samaksu un atbrīvojumu no samaksas.¹¹Saskaņā ar ANO Bērnu tiesību konvencijas (BTK) 24. pantu un ANO Konvencijas par sieviešu visu veidu diskriminācijas izskaušanu 12. pantu grūtniecēm ir tiesības uz bezmaksas pirmsdzemdību, dzemdību un pēcdzemdību aprūpi un bērniem ir tiesības uz veselības aprūpi tāpat kā valstspiederīgajiem, tostarp vakcināciju. Saskaņā ar BTK 28. pantu bezmaksas pamatizglītība ir jānodrošina visiem bērniem. Taču nelikumīgo migrantu bērniem var neļaut reģistrēties bezmaksas pamatizglītības iestādēs, jo viņi nevar uzrādīt nepieciešamos oficiālos dokumentus, piemēram, derīgu uzturēšanās atļauju, dzimšanas apliecību vai medicīniskās izziņas.

ANO Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību papildprotokols pret migrantu nelikumīgu ieviešanu pa zemes, jūras un gaisa ceļiem¹², kas stājās spēkā 2004. gada janvārī, paredz mehānismus, lai novērstu un apkarotu migrantu nelikumīgu ieviešanu, kā arī šajā nolūkā veicinātu sadarbību starp dalībvalstīm, vienlaikus nodrošinot nelikumīgi ievesto migrantu tiesību aizsardzību. Galvenokārt minētais papildprotokols noteic kriminālatbildību par nelikumīgu ieviešanu, savukārt 5. pants nosaka, ka imigrantus nedrīkst pakļaut kriminālvajāšanai par to, ka viņi tikuši nelikumīgi ievesti.

---

¹¹ Migrantu pamattiesības nelikumīgi uzturoties Eiropas Savienībā, pieejams: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1848-FRA-Factsheet_FRIM_LV_BAT.pdf [aplūkots 17.03.2015]

¹² Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību Protokols pret migrantu nelikumīgu ieviešanu pa zemes, jūras un gaisa ceļiem, 15. 11. 2000., Nr.56 (2821).

1.2. Eiropas Padomes tiesiskais regulējums un institucionālais uzraudzības tīkls

Eiropas Padome pārrauga visaptverošu reģionālu cilvēktiesību regulējumu, aptuveni ar 200 juridiski saistošiem līgumiem un konvencijām. Divi galvenie cilvēktiesību instrumenti ir Eiropas Cilvēktiesību konvencija un Eiropas Sociālā harta. Ņemot vērā izveidojušos judikatūru, abi šie cilvēktiesību tiesiskie akti ir būtiski, aizsargājot nelikumīgā situācijā nonākušus migrantus.

Attiecībā uz sociālajām tiesībām Eiropas Cilvēktiesību konvencijas normas papildina Eiropas Padomes Eiropas Sociālā Harta (ESH), kas tika pieņemta 1961. gadā un pārskatīta 1996. gadā. ESH 2013. gada decembrī bija ratificējušas 43 no 47 Eiropas Padomes dalībvalstīm. Tajā nav noteikts, ka ir jāizveido tiesa, taču ir paredzēta Eiropas Sociālo tiesību komiteja (ESTK), kurā darbojas neatkarīgi eksperti pieņemot lēmumus par valstu tiesību aktu un prakses atbilstību divu procedūru ietvaros: ziņošanas procedūru, kurā valstis regulāri iesniedz ziņojumu, un kolektīvo sūdzību procedūrai, kurā sūdzības var iesniegt organizācijas. ESTK pieņem secinājumus par valstu ziņojumiem un lēmumus par kolektīvajām sūdzībām.

Cīņa pret nelikumīgo migrāciju ir viena no Eiropas Savienības prioritātēm un tās visaptverošās migrācijas politikas būtiska sastāvdaļa. ES rīcība nelikumīgās migrācijas jomā aptver visus šīs parādības aspektus. Tā ietver profilaksi, sadarbojoties ar izcelsmes un tranzīta valstīm, cilvēku tirdzniecības apkarošanu, robežu uzraudzību un humānas atgriešanas politikas izstrādi. Liela nozīme šajā jomā ir Eiropadomei, kas nosaka stratēģiskās prioritātes, savukārt Padome sniedz pilnvaras sarunām ar trešajām valstīm un pārrauga īpašo programmu un rīcības virzienu izstrādi un īstenošanu.

2014. gada jūnijā Eiropadome pieņēma ES stratēģisko programmu pārmaiņu laikā. Šajā stratēģiskajā programmā nākamajam ES iestāžu darba ciklam noteiktas 5 vispārējas prioritātes. Saskaņā ar vienu no šīm prioritātēm – uzticamas pamatbrīvību telpas veidošanu – Eiropadome aicināja īstenot labāku migrācijas, tostarp nelikumīgās migrācijas, pārvaldību. Taču vissvarīgākais leģislatīvai pasākums nelikumīgās migrācijas jomā ir Atgriešanas direktīva¹³, kas stājās spēkā 2010. gadā. Ar šo direktīvu ir izveidots kopīgu noteikumu kopums par tādu trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu un izraidīšanu, kuri kādā no dalībvalstīm pārkāpj ieceļošanas, palikšanas vai pastāvīgās uzturēšanās noteikumus.

---

¹³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīva 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, OV L 348/98, 24.12.2008

Vajadzība nodrošināt neregulāros migrantus ar fundamentālām tiesībām tiek regulāri uzsvērtā dažādu starptautisku un reģionālu institūciju vidū kā arī no nevalstisku organizāciju puses. Piemēram, 2006. gadā Eiropas Padomes Parlamentārā asambleja piesaistīja uzmanību uz nelegālo imigrantu ievainojamību un norādīja nepieciešamās minimālās sociālās un politiskās tiesības, kā arī ekonomiskās un sociālās, kuras ir nepieciešams piešķirt neregulārajiem imigrantiem Eiropā¹⁴.

Ar Eiropas Savienības Padomes 2008. gada 14. maija lēmumu Nr.2008/381/EK izveidots Eiropas migrācijas tīkls¹⁵, kura mērķis ir pildīt Eiropas Kopienas un dalībvalstu institūciju informācijas vajadzības, sniedzot aktuālu, objektīvu, uzticamu un salīdzināmu informāciju par migrācijas un patvēruma jomu, tādā veidā atbalstot ES politikas veidošanu minētajās jomās. Eiropas migrācijas tīklu izmanto arī, lai sabiedrībai nodrošinātu informāciju par šiem jautājumiem. Eiropas migrācijas tīklu veido Eiropas Komisija un dalībvalstu nozīmēti kontaktpunkti. Katrs kontaktpunkts izveido valsts migrācijas tīklu. Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkts ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.

Eiropas patvēruma atbalsta birojs (EASO) atrodas Briselē. Tas ir izveidots, lai uzlabotu praktisko sadarbību patvēruma jautājumos un palīdzētu dalībvalstīm izpildīt to Eiropas un starptautiskās saistības, lai aizsargātu cilvēkus, kam vajadzīga palīdzība.

Visi pieejamie pierādījumi liecina, ka tikai šādi kontroles pasākumi nebūs pietiekami, lai novērstu nelikumīgo migrāciju, tās regulēšanai būs nepieciešama plašāka uz cilvēktiesībām balstīta pieeja. Ievērojot, aizsargājot un īstenojot migrantu tiesības, jo īpaši uz viņu veselību, pienācīgu dzīves līmeni, izglītības, sociālās nodrošināšanas tiesības, ir neatņemama sastāvdaļa. Lai uzlabotu cilvēktiesību situāciju un nodrošinātu, ka visu migrantu cieņa tiek respektēta, ir jāpieņem pasākumi likumdošanā un praksē, kas noņemtu barjeras un šķēršļus tām starptautiskajām cilvēktiesībām, kas viņiem pienākas.

1.3. Eiropas Savienības tiesiskais regulējums un institucionālais uzraudzības tīkls

Analizējot nelikumīgā situācijā nonākušo migrantu aizsardzību, pirmais jautājums ir, vai šī joma attiecas uz Eiropas Savienības tiesību aktiem. Atbildi uz šo jautājumu nosaka Eiropas

---

¹⁴ Council of Europe, Parliamentary Assembly (PACE) (2006) Resolution 1509 (2006) Human Rights of Irregular Migrants, 27 June 2006.

¹⁵ Eiropas Padomes 2008. gada 14. maija lēmums Nr.2008/381/EK, ar ko izveido Eiropas migrācijas tīklu. - Oficiālais Vēstnesis, L 131, 21.05.2008.

Savienības Pamattiesību harta¹⁶. Saskaņā ar Hartas 51. pantu, tajā noteiktās tiesības piemēro tikai Eiropas Savienības institūcijas un dalībvalstis, kas īsteno Savienības tiesību aktus. Nepieciešamība ievērot pamattiesības nav atkarīga no sekundāriem ES tiesību aktiem. Atbilstoši Eiropas Savienības tiesas judikatūrai, dalībvalstīm ir jāievēro pamattiesības visos gadījumos, kad valsts tiesību akti ietilpst Eiropas Savienības jomā.¹⁷ Visos pārējos gadījumos, ārpus Eiropas Savienības tvēruma, pamattiesības tiek garantētas valsts līmenī ar nacionālo konstitucionālo sistēmu un saskaņā ar piemērojamiem starptautiskiem tiesību aktiem cilvēktiesību jomā.

Vairākums tiesību un principu, kas ietverti Hartā, attiecas uz visiem un tādēļ arī uz trešo valstu pilsoņiem, neatkarīgi no viņu migrācijas statusa. Ierobežots skaits noteikumu Hartā attiecas tikai uz iedzīvotājiem vai likumīgiem rezidentiem. Piemēram, Hartas 46. pants nosaka, ka diplomātiskā un konsulārā aizsardzība ir pieejama ikvienam Savienības pilsonim trešās valsts teritorijā. Kā arī tiesības balsot un kandidēt vēlēšanās ir piešķirtas tikai Savienības pilsoņiem (39. un 40. pants). Piemēram, Hartas 34. pants nosaka, ka sociālais nodrošinājums un sociālā palīdzība ir pieejama ikvienai personai, kura likumīgi dzīvo un pārvietojas Eiropas Savienības teritorijā. Visbeidzot pārvietošanās brīvība (45. pants) un brīvība izvēlēties profesiju un tiesības strādāt (15. pants) ir attiecināmas tikai uz Savienības pilsoņiem. Taču svarīgāk par minētajiem ierobežojumiem, Harta ierobežo dažas tiesības un principus, kas ir piešķirti visiem saskaņā ar nacionālo valstu tiesībām un praksi. Tās ir, piemēram, veselības aizsardzības (35. pants).

Saskaņā ar Līgumu par Eiropas Savienības darbību¹⁸ 79. pantu, “Savienība īsteno kopēju migrācijas politiku, kuras mērķis ir visos posmos nodrošināt efektīvu migrācijas plūsmas vadību, taisnīgu attieksmi pret trešo valstu pilsoņiem, kuri likumīgu uzturas dalībvalstīs un novērst nelikumīgu ieceļošanu un cilvēku tirdzniecību, kā arī paredzēt pastiprinātus pasākumus to apkarošanai”. Skaidra atsauce uz godīgu attieksmi (un tādējādi netieši pamattiesībām) pastāv attiecībā uz migrantiem, kas likumīgi uzturas valstī, savukārt uz nelikumīgā situācijā nonākušiem migrantiem tiek formulēti migrācijas – kontroles jēdzieni. Nav tiešas atsauces uz cieņu vai personas tiesībām, kuras ir pakļautas pasākumiem, kas tiek veikti, lai novērstu un apkarotu nelikumīgo migrāciju un cilvēku tirdzniecību.

Līgumā par Eiropas Savienību 79. panta 2. daļas c punkts nosaka, ka “Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru paredz pasākumus nelikumīgas ieceļošanas un neatļautas uzturēšanās jomās, tostarp to personu izraidīšana un brīvprātīga

¹⁶ Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 2012/C 326/02, pieejama- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT> [aplūkots 15.04.2015]

¹⁷ ES Tiesas 1997. gada 29. maija spriedums lietā C-299/95 Kremzow, 15. punkts

¹⁸ Līgums par Eiropas Savienības darbību, 26. 10. 2012., Nr. C 326/49

izceļošana, kuras uzturas nelikumīgi jomās”. Taču praksē minēto pasākumu veikšanas mērķa sasniegšanai tieši vai netieši tiek ietekmētas personu tiesības, tostarp neregulāros migrantus. Pasākumos, kurus veic, piemēram, lai izraidītu nelikumīgā situācijā nonākušos migrantus no valsts, pastāv aizturēšanas iespēja, kas skar tiesību pamatu – tiesības uz brīvību.

Ciešās attiecības starp imigrācijas kontroli un izpildes pasākumiem un to ietekme uz personu pamattiesībām nevar palikt novārtā. Piemēram, Veicināšanas Direktīva¹⁹ uzliek pienākumu sodīt tos, kuri peļņas gūšanas nolūkā tīši palīdz neregulāriem imigrantiem iekļūt vai atrasties Eiropas Savienībā. Ja namīpašnieki, kuri izīrē dzīvokļus nelikumīgā situācijā nonākušiem imigrantiem, tiek sodīti, imigrantiem būs grūti atrast vietu, kur apmesties un tādā veidā tie var nokļūt ekspluatējošos turēšanas apstākļos. Līdzīgi pasākumi veikti, lai noteiktu neregulāro migrantu atrašanās vietu un izpildītu izsūtīšanas procedūru var atstāt lielu ietekmi uz personas pamattiesībām.

Nelikumīgā situācijā nonākušais migrants ES interpretācijā ir tāda persona, kas ES ieceļojusi bez atbilstīgās vīzas vai atļaujas vai kas uzturas valstī pēc vīzas derīguma termiņa beigām. ES ir kompetenta noslēgt nolīgumus ar trešajām valstīm par trešo valstu valstspiederīgo atpakaļuzņemšanu viņu izcelsmes valstī vai tranzīta valstī, kuri neatbilst vai vairs neatbilst nosacījumiem, lai ieceļotu, uzturētos vai pastāvīgi dzīvotu kādā no dalībvalstīm.

ES ir pieņēmusi divus pamata tiesību aktus cīņai pret nelikumīgo migrāciju. Tie ir: Atgriešanas direktīva (2008/115/EK), kurā ir noteikti kopīgi ES standarti un procedūras attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atpakaļnosūtīšanu, kas dalībvalstīs uzturas nelikumīgi. Un direktīva 2009/52/EK, kurā ir noteiktas sankcijas un pasākumi, kas dalībvalstīm jāpiemēro pret darba devējiem, kuri pārkāpj aizliegumu nodarbināt trešo valstu valstspiederīgos, kas dalībvalstīs uzturas nelikumīgi.

Atbilstoši Atgriešanas direktīvai, ES dalībvalstis, kurām šī direktīva ir saistoša, vairs nevar ignorēt trešo valstu valstspiederīgos, kuri uzturas nelikumīgi. Tām ES dalībvalstīm, kuras piemēro šo direktīvu, ir vai nu jālegalizē šo personu uzturēšanās, vai arī jāpieņem to atgriešanas lēmums. Direktīvas darbības joma attiecas uz visām personām, kurām nav likumīgas atļaujas uzturēties attiecīgajā valstī. Direktīvas 6. pantā ES dalībvalstīm ir likts pieņemt šo personu “atgriešanas lēmumu”. Tomēr direktīvas 6. panta 4. punktā ir uzskaitīti apstākļi, kādos valstis var šo pienākumu neievērot. Papildus humāniem vai citiem iemesliem uzturēšanos var legalizēt, ņemot vērā arī spiedīgus ģimenes vai privātās dzīves apstākļus, pamatojoties uz ES Pamattiesību hartas 7. pantā un ECK 8. pantā garantētajām tiesībām. Lietā *M. Ghevoydyan*²⁰: Francijas Valsts padome (*Conseil d'État*) 2012. gada 4. jūnijā nolēma, ka Atgriešanas direktīvas

¹⁹ Eiropas Padomes direktīva 2002/90/EC

²⁰ Francija, Valsts padome (*Conseil d'État*), M. Ghevoydyan, Nr. 356505, 2012. gada 4. jūnijs

6. pantā dalībvalstu kompetentajām iestādēm nav likts sistemātiski pieņemt atgriešanas lēmumu par trešo valstu valstspiederīgajiem, kas nonākuši nelikumīgā situācijā. Direktīvas 6. panta 4. punktā ir minēti vairāki 6. panta 1. punkta izņēmumi no atkāpes no tā. Tāpēc atgriešanas lēmumus nevar pieņemt automātiski. Administrācijai ir pienākums ņemt vērā ārvalstnieka personīgo un ģimenes situāciju, kā arī apstākļus, kuru dēļ nevarētu pieņemt izraidīšanas lēmumu. Atbilstoši direktīvas 5. pantam šādi apstākļi ir arī bērna intereses, ģimenes situācija un ārvalstnieka veselības stāvoklis. Tāpēc, ja ārvalstnieks atsaucas uz šādu pamatojumu, tiesām būtu jāpārbauda lēmumu likumīgums saistībā ar tā ietekmi uz ārvalstnieka personīgo situāciju.

Atbilstoši Direktīvai par sankcijām pret darba devējiem (2009/52/EK), ir aizliegts nodarbināt neregulāros migrantus no valstīm, kas nav ES dalībvalsts, un paredzēts darba devējiem piemērot sodus vai nopietnākos gadījumos krimināltiesiskās sankcijas. Direktīva ir saistoša visām ES dalībvalstīm, izņemot Apvienoto Karalisti, Dāniju un Īriju. Tās mērķis ir arī nodrošināt neregulārā situācijā nonākušiem migrējošiem darba ņēmējiem zināmu aizsardzību pret ļaunprātīgiem darba devējiem. Atbilstoši direktīvai, pirms pieņemt darbā trešās valsts valstspiederīgo, darba devējam jāpārbauda, vai šai personai ir uzturēšanās atļauja un jāpaziņo attiecīgajai valsts iestādei, ja šādas atļaujas nav. Darba devējiem, kuri var pierādīt, ka ir ievērojuši šos noteikumus un rīkojušies labticīgi, sankcijas nepiemēro. Tā kā daudzi neregulārā situācijā nonākuši migranti strādā privātajās mājāsaimniecībās, direktīva attiecas arī uz darba devējiem, kas ir privātpersonas. Darba devējiem, kuri šādas pārbaudes nav veikuši un kurus pieķers nelikumīgu migrantu nodarbināšanā, būs jāmaksā naudas sodi, tostarp jāsedz izmaksas neregulāro trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu viņu izcelsmes valstīs. Šādiem darba devējiem ir jāsamaksā arī nesamaksātais atalgojums, nodokļu maksājumi un sociālā nodrošinājuma iemaksas. Nopietnākajos gadījumos, piemēram, atkārtotu pārkāpumu, bērnu nelikumīgas nodarbināšanas vai ievērojama skaita neregulārā situācijā nonākušu migrantu nodarbināšanas gadījumā, darba devējiem var piemērot kriminālsodus.

1985. gadā tika parakstīts Šengenas nolīgums²¹, ar ko atcēla iekšējās robežu pārbaudes starp ES dalībvalstīm, kuras piedalījās nolīgumā. Līdz 1995. gadam tika izveidota komplicēta ārējo pārbaužu piemērošanas sistēma, kas regulēja piekļuvi Šengenas zonai. Šengenas sistēmu, ko sākotnēji reglamentēja starptautiskā līmenī, 1997. gadā iekļāva ES tiesiskajā kārtībā. Šengenas sistēma turpina attīstīties un pilnveidoties Šengenas Robežu kodeksā, kurā ir apkopoti ES noteikumi par robežu pārvaldību. Lai palīdzētu ES dalībvalstīm pārvaldīt Savienības ārējās robežas, 2004. gadā tika izveidota ES aģentūra Frontex.

---

²¹ Konvencija ar ko īsteno Šengenas nolīgumu, 19. 06. 1990.

Eiropas Aģentūra operatīvās sadarbības vadībai pie Eiropas Savienības ārējām robežām (Frontex) 2007. gadā atklāja vairāk nekā 160 000 ES ārējās robežas nelikumīgas šķērsošanas gadījumus, no kuriem vairāk nekā 135 000 bija Grieķijas, Spānijas, Itālijas, Kipras un Francijas robežas nelikumīgas šķērsošanas gadījumi. 2014. trešajā ceturksnī neregulāro robežpārkāpēju skaits ES dalībvalstīs sasniedza 110 000, kas ir augstākais kopš 2007. gada. Un salīdzinot ar 2013. gada trešo ceturksni, neregulāro imigrantu skaits, kas ir konstatēts uz ārējām robežām, ir pieaudzis par vairāk nekā 150%. Līdz ar pavasara iestāšanos un laika apstākļu uzlabošanos, ir palielinājusies nelikumīgās migrācijas plūsma. Līdz ar to ik gadu ES ir cilvēku traģēdiju un migrantu bojāejas lieciniece, turklāt pieaug cilvēku tirdzniecības upuru skaits, jo īpaši tas attiecas uz ieceļotājiem, kas ierodas laivās no Āfrikas ziemeļu piekrastes, daudzi no kuriem zaudē dzīvību brauciena laikā. Gandrīz 90% no visiem neregulārajiem imigrantiem, bija tie, kuri šķērsoja jūras robežu ar ES.²²

ES 2013. gada 2. decembrī stājās spēkā un savu darbību sāka Eiropas Robežu uzraudzības sistēma jeb “Eurosur”. Tās mērķis ir cīnīties ar narkotiku un cilvēku tirdzniecību, kā arī sniegt palīdzību cilvēkiem, kuri cenšas sasniegt Eiropu bīstamos pārvietošanas veidos. Galvenokārt nelikumīgajiem migrantiem, kuri iet bojā, šķērsojot ES jūras robežas. Tādā veidā “Eurosur” sniedz palīdzību uz Eiropu migrējošiem cilvēkiem, kuri, piemēram, pārvietojas bīstamās, neatbilstošās laivās. Līdz ar šīs sistēmas īstenošanu, īpaša uzmanība tiek pievērsta tam, lai nodrošinātu atbilstību cilvēktiesību pamatprincipiem. Piemēram, priekšroka tiks dota neaizsargātām personām – bērniem, nepavadītiem nepilngadīgajiem un personām, kurām vajadzīga neatliekama medicīniskā palīdzība. Tāpat ir, skaidri noteikts, ka dalībvalstīm un “Frontex” – ES robežu aģentūrai – attiecībā uz personām, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pilnībā jāievēro neizraidīšanas un cilvēka cieņas respektēšanas principi.²³

Kopš 1957. gada, kad tika pieņemts Romas līgums, ar secīgiem līgumu grozījumiem ir paplašinātas ES pilnvaras jautājumos, kas ietekmē migrāciju. Amsterdamas līgumā²⁴ ES tika piešķirtas jaunas pilnvaras robežas, imigrāciju un patvērumu, tostarp vīzu un atgriešanas procedūru, jomās. Vislielākās pārmaiņas tika ieviestas ar Lisabonas līgumu, kurā ES tika piešķirtas jaunas pilnvaras trešo valstu valstspiederīgo integrācijas jomā.

Atbilstoši ES līgumiem ES izveidoja savu tiesu, kas līdz 2009. gada decembrim, kad stājās spēkā Lisabonas līgums, bija pazīstama kā Eiropas Kopienu Tiesa (EKT). Pēc tam to pārdēvēja par Eiropas Savienības Tiesu (EST). EST ir uzticētas vairākas pilnvaras. Pirmkārt, EST ir pilnvaras lemt par ES iestāžu rīcības vai nerīkošanās atbilstību ES dalībvalstu

²² Frontex statistikas pārskats no 2014. gada jūlijam līdz septembris, pieejams:

http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Fran_Q3_2014.pdf [aplūkots 16.03.2015]

²³ Eurosur apraksts, pieejams: <http://frontex.europa.eu/intelligence/eurosur/> [aplūkots 19.04.2015]

²⁴ Amsterdamas līgums, parakstīts 1997. gada 2. oktobrī, (97/C 340/01)

izdarītajiem ES tiesību aktu pārkāpumiem. Otrkārt, EST ir ekskluzīvas pilnvaras nodrošināt ES tiesību aktu pareizu un vienotu piemērošanu un interpretāciju visās ES dalībvalstīs. Atbilstoši LESD 263. panta 4. punktam EST pieejamība privātpersonām ir diezgan ierobežota²⁵. Taču individuālās sūdzības, kas attiecas uz ES tiesību aktu interpretāciju vai likumīgumu, vienmēr var iesniegt valstu tiesās.

ES Komisija 2011. gadā atklāja ES Imigrācijas portālu²⁶, lai informētu migrantus par viņu tiesībām un imigrācijas procedūrām. Portāls sniedz informāciju ārpusvalsts valstu valstspiederīgajiem, kas vēlas pārcelties uz ES. Tas sniedz praktisku informāciju par procedūrām katrā dalībvalstī katrai migrantu kategorijai.

Kopumā var secināt, ka starptautiskie cilvēktiesību dokumenti, ja vien noteiktām personām nav noteikts citādāk, ir piemērojami visiem to Līgumslēdzēju jurisdikcijā, neatkarīgi no personas statusa. Neatbilstība iecelšanas, uzturēšanās vai pastāvīgas uzturēšanās nosacījumiem dalībvalstī neatņemt migrantiem nonākot nelikumīgā situācijā to pamattiesības, kas piemīt visiem cilvēkiem. Savukārt Eiropas Savienības kontekstā, pastāv liela atšķirība starp tiem migrantiem, kuriem tiek piemērotas izraidīšanas procedūras un tiem, kas dzīvo neatklāti Eiropas Savienībā. Savienības likumi reglamentē vismaz pamata standarta apiešanās procedūras personām, kurā ir izsniegti atgriešanās lēmumi. Tik ilgi, kamēr šīs personas nav izraidītas saskaņā ar izraidīšanas procedūrām, kas neregulētas ar likumu, tikmēr pret tām ir jāizturas, ievērojot viņu pamattiesības. Neatklātie migranti galvenokārt attiecas uz politiku, ko ES ir izstrādājusi nolūkā cīnīties ar nelikumīgo migrāciju. Taču, ja ES uzņemas veikt pasākumus, kas var ietekmēt neregulāros migrantus, tiem ir jābūt īstenotiem pilnībā, ievērojot personas pamattiesības.

---

²⁵ EKT 2008. gada 3. septembra spriedums apvienotajās lietās C-402/05 P un C-415/05 P Kadi un Al Barakaat International Foundation pret Eiropas Savienības Padome un Eiropas Kopienu komisija (Krājums 2008, I-6351. lpp.).

²⁶ Eiropas Savienības Imigrācijas portāls, pieejams: <http://ec.europa.eu/immigration/> [aplūkots 19.04.2015]

2. NELIKUMĪGĀ SITUĀCIJĀ NONĀKUŠO MIGRANTU CIVĒKTIESĪBU IEVĒROŠANAS PROBLEMĀTIKA

“Eiropas Savienībai vajadzētu darīt vairāk, lai nodrošinātu imigrantu tiesības, nevis tikai censties apturēt imigrāciju, jo ES robežu politika pārmērīgi koncentrējas uz drošību, ignorējot cilvēktiesības” – savā atskaitē pauda ANO īpašais ziņotājs par migrantu cilvēktiesībām Fransuā Krepo.²⁷

Starptautiskie un Eiropas cilvēktiesību akti paredz ES dalībvalstu pienākumu nodrošināt cilvēktiesības visām fiziskām personām šo valstu jurisdikcijā. Tas attiecas arī uz nelikumīgajiem migrantiem. Tāpat, nelikumīgo migrantu cilvēktiesības jāievēro viņu izglābšanas brīdī, īpaši tas attiecas uz dzīvības glābšanu, kas ieceļo, ES dalībvalstī izmantojot, jūras ceļu, aizsardzības statusa piešķiršanas laikā, kā arī laikā, kad viņi nelikumīgi uzturas valstī bez dokumentiem vai tiek repatriēti uz izcelsmes valsti. Migrantiem Eiropā piemīt noteiktas tiesības reģionālo un starptautisko cilvēktiesību ietvaros, kas paredz aizsardzību gan pilsoņiem, gan nepilsoņiem. Galvenais izaicinājums, aizsargājot imigrantu cilvēktiesības, ir izveidot līdzsvaru starp pamattiesību nodrošināšanu valsts iekšienē un tai pašā laikā uzturēt kontroli pār robežām. Nelikumīgā imigrācija ir ļoti sarežģīta problēma, kuras risināšanai nepieciešami gan īstermiņa, gan ilgtermiņa pasākumi. Sevišķs risks migrantiem pastāv četrās situācijās:

- Brauciena laikā un uz robežas: dzīvības zaudēšana un nopietna ievainojuma iegūšana no (a) fiziskas personas darbības, veicot cilvēku tirdzniecību vai kontrabandas pārvešanu uz sauszemes vai jūrā; un (b) likumsargu pārmērīga spēka izmantošana robežkontrolē.
- Nelikumīgās uzturēšanās laikā: diskriminācija, atteikums izmantot pamattiesības tādas kā neatliekamā palīdzība, izmantošana no darba devēja puses bez drošas izejas vai sūdzību sniegšanas iespējas;
- Aizturēšanas vietās: cietsirdīga vai pazemojoša attieksme; ierobežotas iespējas uz juridisko palīdzību, taisnīgu tiesu; bērnu aizturēšana;
- Pārkāpumi izraidīšanas procedūrās.²⁸

Lai labāk izprastu šo situāciju nopietnību, darba autors turpmāk apskatīs sešus piemērus, kuri raksturo šīs situācijas.

²⁷ Raksts “Eiropas Savienības migrantu cilvēktiesības”, pieejams: <http://oppenheimer.mcgill.ca/Human-rights-of-EU-migrants> [aplūkots 20.04.2015]

²⁸ Migrantu pamattiesības nelikumīgi uzturoties Eiropas Savienībā, pieejams: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1848-FRA-Factsheet_FRIM_LV_BAT.pdf [aplūkots 20.04.2015]

- Itālijas iestādes izglāba mazu laivu, kurai bija izbeigusies degviela, pārtika un ūdens ceļā no Ziemeļāfrikas, bojā gāja lielākā daļa pasažieru; piecpadsmit no astoņdesmit pieciem, kuri atradās laivā, izdzīvoja, bija Somālijas valstspiederīgie, kuri ceļoja no Lībijas. Viens glābējs aprakstīja mirušos un izdzīvojošos, kas atgādināja ainu no “*Dante`s Inferno*”.
- Kādā citā situācijā, nepilngadīgajam imigrantam, kas tika, aizturēts Grieķijā, tika jautāts, kāpēc viņš ir ieradies Eiropā – uz ko viņš atbildēja, ka viņa tēvs ir teicis: “Tev ir jākļūst par ārstu, nevis jāiet karā”- un tas ir tas, ko viņš ir vēlējis darīt.²⁹
- “Romu tautības bērni tiek pārdoti galvenokārt uz Itāliju. Gan meitenes, gan zēni: zēni piespiedu darba nolūkos, meitenes ubagošanai un prostitūcijai. Bērni tiek pārvadāti kartona kastēs; piecus gadus jauni bērni tiek vērtēti augstāk, jo viņi var strādāt desmit gadus ilgāk.”³⁰
- Moldāvu tautības sievieti kļuva par cilvēku tirdzniecības upuri Melnkalnē, kur viņai lika nodarboties ar prostitūciju. Viņa cieta no cietsirdīgas fiziskas un seksuālas vardarbības, kas trīs gadu laikā radīja smagas traumas, tostarp kaulu lūzumi un iekšējās traumas, rētas no rokudzelžiem, cigarešu apdegumi un zilumi uz dzimumorgāniem. Viņa apgalvoja, ka politiķi, tiesneši, policisti un citi valsts ierēdņi viņu spīdzināja un izvaroja. Pie atbildības neviens netika saukts. Valsts prokurors un viņa vietnieks tika atstādināti no darba pienākumiem, pēc Eiropas Padomes un EDSO iejaukšanās.³¹
- Neregulārie migranti laika periodā no 2002. gada līdz 2004 tika nodarbināti kā nelegālie viesstrādnieki rūpnīcā. Viņiem tika solītas darba atļaujas, taču tika iedotas viltotas pasēs. Ja viņi mēģināja aizbēgt, viņiem draudēja un viņi bija spiesti turpināt. Ierodoties viņiem, teica, ka jāstrādā septiņas dienas nedēļā, lai atmaksātu transporta izdevumus, pārtikas un izmitināšanas izdevumus. Kad parādi tika atmaksāti, viņi turpināja strādāt bez atalgojuma vai par “kabatas naudu”. Viņu algas tika izmaksātas no darba devēja bankas konta. Viņi tika pārvietoti no mājas uz māju, un turēti izolēti. Neievērojot nosacījumus, piemēram, kavējot darbu slimības dēļ, parādi tika pieskaitīti vai atņemti no “kabatas naudas”. Lai kontrolētu šos nelikumīgi nodarbinātos viesstrādniekus, tika pielietota vardarbība, piekaušana un draudi uzbrukt darbiniekiem vai to ģimenēm.³²

²⁹ Amnesty International, Grieķija, Out of the Spotlight, 2005

³⁰ Victimology Society of Serbia, “Trafficking in People in Serbia”, citēts ODIHR, Awareness Raising for Roma Activists on the Issues of Trafficking in Human Beings in South-Eastern Europe, 2006, p.11.

³¹ Kopsavilkums lietās, ANO referents par cilvēku tirdzniecību, E/CN.4/2006/62/Add.1,130-134.

³² ILO, A Global Alliance against Forced Labour, Report, 2005,para.260.

2.1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse

Eiropas Cilvēktiesību tiesa skata personu, neatkarīgi no to valstspiederības, vai valstu iesniegumus, ja valsts, ir pārkāpusi Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijā noteiktās pilsoniskās un politiskās tiesības. ECT ir nozīmīgs instruments migrantu tiesību aizsardzībai. Tam ir divas lielas priekšrocības, salīdzinot ar Eiropas Sociālo hartu. Pirmkārt, nelikumīgā situācijā nonākušie migranti vai migranti bez nepieciešamajiem dokumentiem, var būt iesniedzēji, jo ECK aizsargā ikvienas personas pamattiesības, bez jebkādas pilsonības vai imigrācijas statusa diskriminācijas. Otrkārt, ECT spriedumi ir juridiski saistoši visām dalībvalstīm.

Daudziem migrantiem statusa vai to apliecināšu dokumentu trūkums var radīt dažādus sarežģījumus, piemēram, nespēju saņemt publiskus vai privātus pakalpojumus. Pie ECT var vērsties, lai izskatītu, vai statusa vai dokumentācijas neesamība ierobežo attiecīgās personas tiesības, kas paredzētas ECK, un, ja tā, vai šādi ierobežojumi ir pamatoti.

Eiropas Cilvēktiesību konvencija attiecas uz visām personām, kas atrodas Eiropas Padomes dalībvalstu jurisdikcijā. ECT ir vairākkārt lēmusi³³, ka uz personām var attiekties valsts jurisdikcija, kad attiecīgā valsts tās kontrolē atklātā jūrā. Un svarīgi atzīmēt, ka ikvienai personai, kas apgalvo, ka tās piekļuve teritorijai vai procedūrām ir saistīta ar ECK garantētajām tiesībām, atbilstoši ECK 13. pantam jāsaņem valstu iestāžu efektīva aizsardzība. Migrācijas jautājumi ir radījuši plašu ECT judikatūru, un daži no tiem tiks analizēti turpmāk. Šie piemēri galvenokārt attiecas uz ECK 3., 5., 8., un 13. pantu.

ECK 3. pants ir absolūtas tiesības; nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt. Tas nozīmē arī pienākumu neizraidīt no valsts, ja atgriešanas valstī – tie tiktu pakļauti spīdzināšanas vai necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes un soda riskam. Nesenie gadījumi nepietiekamu piekļuvi patvērumam arī iekļauj kā “necilvēcisku vai pazemojošu izturēšanos”.

ECT Lielā palāta 2012. gadā lietā pret Itāliju noteica tādu migrantu tiesības, kuri cenšas sasniegt Eiropas zemi, un valstu pienākumus šādos apstākļos. Lietā *Hirsi Jamaa un citi pret Itāliju*³⁴: sūdzības iesniedzēji bija daļa no aptuveni 200 migrantu, tostarp patvēruma meklētāju un citu personu, grupas, ko Itālijas krasta apsardze notvēra atklātā jūrā Maltas meklēšanas un glābšanas zonā. Atbilstoši Itālijas un Lībijas nolīgumam tika panākta migrantu atgriešana Lībijā, un viņiem netika dota iespēja pieteikties patvērumam. Netika reģistrēti viņu vārdi vai

³³ ECT 2001. gada 11. janvāra spriedums lietā *Xhavara un citi pret Itāliju un Albāniju*, Nr. 39473/98; ECT 2010. gada 29. marta Lielās palātas spriedums lietā *Medvedyev un citi pret Franciju*, Nr. 3394/03

³⁴ ECT 2012. gada 23. februāra Lielās palātas spriedums lietā *Hirsi Jamaa un citi pret Itāliju*, Nr. 27765/09.

valstspiederība. ECT norādīja, ka stāvoklis Lībijā bija labi zināms un viegli pārbaudāms vairākos informācijas avotos. Tāpēc tā uzskatīja, ka Itālijas iestādes zināja vai tām bija jāzina, ka iesniedzēji pēc atgriešanās Lībijā nelikumīgu migrantu statusā piedzīvos ECK neatbilstošu rīcību un nesaņems nekādu aizsardzību. Iestādes arī zināja, vai tām bija jāzina, ka nebija pietiekamu garantiju, kas iesniedzējus pasargātu no riska tikt patvaļīgi atgrieztiem to izcelsmes valstīs, tostarp Somālijā un Eritrejā. Itālijas iestādēm būtu bijis īpaši, jāņem vērā patvēruma procedūras trūkums un tas, ka nebija iespējams panākt, lai Lībijas iestādes atzītu UNHCR piešķirto bēgļa statusu. ECT no jauna apstiprināja, ka tas, ka iesniedzēji nebija lūguši patvērumu vai aprakstījuši riskus, ar ko saskārās tāpēc, ka Lībijā nebija patvēruma sistēmas, neatbrīvoja Itāliju no tās saistībām atbilstoši ECK 3. pantam. ECT atkārtāja, ka Itālijas iestādēm bija jānoskaidro, kā Lībijas iestādes pildīja savas starptautiskās saistības bēgļu aizsardzības jomā. Tāpēc, pārvietojot iesniedzējus uz Lībiju, tika pārkāpts ECK 3. pants, jo viņi tika pakļauti *refoulement*³⁵ riskam.

Valstis dažkārt ir centušās apgalvot, ka to jurisdikcija neattiecas uz personām tranzīta zonā. ES tiesību sistēmā Atgriešanas direktīvas 4. panta 4. punkts noteic tiesību minimumu, kas jānodrošina arī personām, kuras aizturētas vai notvertas saistībā ar nelikumīgu robežu šķērsošanu. Lietā *Amuur pret Franciju*³⁶: sūdzības iesniedzējus turēja Parīzes lidostas tranzīta zonā, jo tie centās ieceļot valstī ar viltotiem dokumentiem. Francijas iestādes apgalvoja, ka uz prasītājiem neattiecas Francijas jurisdikcija, jo tie nebija “ieceļojuši” Francijā. ECT tam nepiekrita un secināja, ka tobrīd spēkā esošajos nacionālo likumu normās nebija pietiekami garantētas ECK 5. panta 1. punktā noteiktās iesniedzēju tiesības uz brīvību.³⁷ No kā ir secināms, ka valstu atbildība var iestāties arī attiecībā uz personām, kas uzturas tranzīta zonā.

ECK nav paredzētas tiesības saņemt konkrētu statusu vai attiecīgus dokumentus uzņēmējā valstī, tomēr noteiktos apstākļos atteikums, ja tas ir diskriminējošs, var būt ECK pārkāpums. Lietā *Kiyutin pret Krieviju*³⁸: Uzbekistānas valstspiederīgais, kas bija precējies ar krievieti, ar kuru viņam bija kopīgs bērns, pieprasīja Krievijas iestādēm uzturēšanās atļauju. Atļauju prasītājam nepiešķīra, jo pārbaūžu rezultāti liecināja, ka viņš ir HIV pozitīvs. ECT uzsvēra ar HIV inficētu personu īpašo neaizsargātību un pieļāva, ka slimību var uzskatīt par invaliditātes paveidu. Vispārīgajā valsts tiesību akta noteikumā, kurā prasīts deportēt HIV pozitīvus ārvalstniekus, nebija paredzēta iespēja individuāli novērtēt situāciju, ņemot vērā konkrētās lietas faktus, un tas tika atzīts par neobjektīvu. Tāpēc ECT secināja, ka iesniedzējs ir

³⁵Konvencija par bēgļa statusu, pieņemta 1951. gada 28. jūlijā, 33. panta 1. daļa

³⁶ ECT 1996. gada 25. jūnija spriedums lietā *Amuur pret Franciju*, Nr. 19776/92

³⁷ ECT 2008. gada 24. janvāra spriedumu lietā *Riad un Idiab pret Beļģiju*, Nr. 29810/03

³⁸ ECT 2011. gada 10. marta spriedums lietā *Kiyutin pret Krieviju* Nr. 2700/10

ticis diskriminēts viņa veselības stāvokļa dēļ, un secināja, ka tādējādi tika pārkāpts ECK 14. pants saistībā ar tās 8. pantu.

Atbilstoši ECK 5. panta 1. punkta f) apakšpunkta otrajai daļai Eiropas Padomes dalībvalstīm ir tiesības aizturēt personu ar nolūku viņu izraidīt no valsts vai izdot citai valstij, ja ir pieņemts attiecīgs rīkojums un ir pamatots iemesls piespiedu izraidīšanai. Izraidīšana ir patvaļīga, ja netiek gatavotas vai aktīvi veiktas nepieciešamas un pienācīgi rūpīgas “darbības ar nolūku (...) izraidīt no valsts”. Lietā *Mikolenko pret Igauniju*³⁹: iesniedzējs bija Krievijas valstspiederīgais, kas dzīvoja Igaunijā. Igaunijas iestādes atteicās pagarināt viņa uzturēšanās atļauju un aizturēja viņu laikā no 2003. gada līdz 2007. gadam. ECT atzina, ka iesniedzējs acīmredzami nevēlējās sadarboties ar iestādēm izraidīšanas procesa laikā, taču secināja, ka viņa aizturēšana bija nelikumīga, jo nebija reāla izraidīšanas pamatojuma un iestādes neveica procedūru ar pienācīgu rūpību. Lietā *M. un citi pret Bulgāriju*⁴⁰: rīkojums iesniedzēja piespiedu izraidīšanu uz Afganistānu tika pieņemts 2005. gada decembrī, taču iestādes tikai 2007. gada februārī pirmoreiz mēģināja nodrošināt viņam identitāti apliecināšu dokumentu, lai atvieglotu piespiedu izraidīšanu. Pēc 19 mēnešiem šis pieprasījums tika atkārtots. Šajā laikposmā iesniedzējs bija aizturēts. Bulgārijas iestādes arī centās viņu nosūtīt uz citu valsti, taču nevarēja iesniegt pierādījumus šiem mēģinājumiem. Aizturēšana bija nelikumīga, un pienācīgas rūpības neesamības dēļ to atzina par ECK 5. panta pārkāpumu. Lietā *Popov pret Franciju*⁴¹: iesniedzēji bija Kazahstānas valstspiederīgie, kuri ieradās Francijā 2000. gadā. Viņu pieteikumi bēgļa statusa un uzturēšanās atļaujai tika noraidīti. Viņus 2007. gada augustā arestēja un nosūtīja uz lidostu izraidīšanai. Lidojums tika atcelts, un izraidīšana nenotika. Pēc tam iesniedzējus kopā ar abiem viņu bērniem – vienam bija pieci mēneši, bet otram trīs gadi – nosūtīja uz aizturēšanas centru, kur viņi uzturējās 15 dienas. Arī otrais lidojums tika atcelts, un tiesnesis viņus atbrīvoja. Pēc jaunā pieteikuma iesniegšanas viņiem piešķīra bēgļa statusu. ECT secināja, ka, lai gan bērnus kopā ar vecākiem ievietoja ģimenēm paredzētajā spārnā, nebija ņemta vērā viņu īpašā situācija, un iestādes nebija centušās noskaidrot, vai administratīvās aizturēšanas vietā būtu iespējams paredzēt alternatīvu risinājumu. Tādējādi Francijas sistēma bērniem nenodrošināja pietiekamu ECK 5. pantā paredzēto tiesību un brīvību aizsardzību.

Aizturēšanai jābūt likumīgai atbilstoši nacionālajiem, ES tiesību aktiem un ECK. Atbilstoši ECK 5. panta 1. punktam “nevienam nedrīkst atņemt brīvību”, ja vien tas nav “saskaņā ar likumā noteikto kārtību”. Tas nozīmē, ka nacionālajos tiesību aktos jāparedz materiālās un procesuālās normas, nosakot, kad un kādos apstākļos personu var aizturēt.

³⁹ ECT 2009. gada 8. oktobra spriedums lietā *Mikolenko pret Igauniju*, Nr. 10664/05

⁴⁰ ECT 2011. gada 26. jūlija spriedums lietā *M. un citi pret Bulgāriju*, Nr. 41416/08, 75. un 76. punkts

⁴¹ ECT 2012. gada 19. janvāra spriedums lietā *Popov pret Franciju*, Nr. 39472/07 un Nr. 39474/07

Konvencijas 5. pantā ir norāde ne tikai uz nacionālo tiesību aktu ievērošanu, bet arī uz “tiesību aktu kvalitāti”, t.i., tajā pieprasīta tiesību aktu atbilstība tiesiskuma principiem, kas ir visu ECK pantu pamatā. Lai tiesību akts būtu kvalitatīvs, tam jābūt pietiekami pieejamam un ar skaidru un prognozējamu darbības jomu, lai izslēgtu patvaļas iespēju. Lai pasargātu personu no patvaļas, jebkādi brīvības atņemšanai jāatbilst ECK 5. panta mērķim⁴². Lietā *S.P. pret Beļģiju*⁴³: iesniedzēju ievietoja aizturēšanas centrā, gaidot viņa nenovēršamo izraidīšanu uz Šrilanku. Pēc tam tika noteikts pagaidu pasākums, atliekot viņa izraidīšanu uz 11 dienām. ECT paziņoja, ka pagaidu pasākums, ar ko īslaicīgi atlika prasītāja piespiedu izraidīšanas procedūru, nepadarīja viņa aizturēšana par nelikumīgu, jo Beļģijas iestādes tomēr bija paredzējušas viņu piespiedu kārtā izraidīt un lai gan procedūra bija apturēta, joprojām “tika veiktas” darbības nolūkā viņu izraidīt no valsts.

Atbilstoši ECK 5. pantam jebkāda brīvības atņemšana jāveic tā, lai nodrošinātu personas aizsardzību pret patvaļību. Ir vispāratzīts, ka jebkāda patvaļīga aizturēšana ir pretrunā 5. panta 1. punktam. Jēdziena “patvaļība” nozīme ir plašāka par nacionālo aktu neievērošanu – pat ja brīvības atņemšana ir likumīga saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem, tā var būt patvaļīga un tādējādi neatbilstoša ECK⁴⁴. Lai aizturēšana atbilstoši ECK 5. panta 1. punkta f) apakšpunktam nebūtu uzskatāma par patvaļīgu, tai jābūt labticīgai – cieši saistītai ar valdības noteikto aizturēšanas iemeslu un valdības atļaujai; aizturēšanas vietai un apstākļiem jābūt pienācīgiem; aizturēšanas ilgums nedrīkst pārsniegt termiņu, kas ir saprātīgi nepieciešams attiecīgā mērķa īstenošanai. Procedūras jāveic pietiekami rūpīgi, un ir jābūt pamatotam piespiedu izraidīšanas iemeslam. Tas, ko atzīst par patvaļību, ir atkarīgs no katras lietas faktiem. Lietā *Rusu pret Austriju*⁴⁵: iesniedzēju arestēja, kad viņa centās pamest Austriju, jo viņa bija ieceļojusi valstī nelikumīgi, bez derīgas pases un vīzas un viņai nebija vajadzīgo iztikas līdzekļu palikšanai Austrijā. Minēto iemeslu dēļ iestādes pieņēma, ka, ja iesniedzēju atbrīvos, viņa aizbēgs un izvairīsies no procedūras. ECT atkārtāja, ka personas aizturēšana ir nopietns pasākums un ka apstākļos, kuros aizturēšana vajadzīga noteikta mērķa īstenošanai, tā būtu patvaļīga, ja nevarētu pierādīt, ka tā ir galējais līdzeklis pēc citu, mazāk bargu pasākumu izskatīšanas, un ja būtu atzīts, ka ar šiem līdzekļiem nevar pietiekami aizsargāt personas vai sabiedrības intereses. Iestāžu argumentācija par iesniedzēju bija nepietiekama, un viņas aizturēšana saturēja patvaļības pazīmes. Tāpēc, aizturot iesniedzēju, tika pārkāpts ECK 5. pants.

---

⁴² ECT 1996. gada 25. jūnija spriedums lietā Amuur pret Franciju, Nr. 19776/92, 50. punkts; ECT 2001. gada 6. marta spriedums lietā Dougoz pret Grieķiju, Nr. 40907/98, 55. punkts

⁴³ ECT 2011. gada 14. jūnija lēmums lietā S.P. pret Beļģiju, Nr. 12572/08

⁴⁴ ECT 2008. gada 29. janvāra Lielās palātas spriedums lietā Saadi pret Apvienoto Karalisti, Nr. 13229/03, 67. punkts; ECT 2009. gada 19. februāra Lielās palātas spriedums lietā A. un citi pret Apvienoto Karalisti, Nr. 3455/05, 164. punkts

⁴⁵ ECT 2008. gada 2. oktobra spriedums lietā Rusu pret Austriju, Nr. 34082/02, 58. punkts

Lietā *Longa Yonkeu pret Latviju*⁴⁶ ECT noraidīja valdības argumentu par to, ka Valsts robežsardze par iesniedzēja piespiedu izraidīšanas atlikšanu uzzināja tikai divas dienas pēc viņa deportācijas. Iestādes četras dienas bija informētas par to, ka iesniedzējs bija pieprasījis patvērumu, balstoties uz humāniem apsvērumiem, jo saņēma viņa iesniegtā pieteikuma kopiju. Turklāt atbilstoši nacionālajiem tiesību aktiem iesniedzējam kopš pieteikuma iesniegšanas diena bija patvēruma meklētāja statuss, tāpēc viņu nedrīkstēja piespiedu kārtā izraidīt. Tādējādi Valsts robežsardze nerīkojās labticīgi, piespiedu kārtā izraidot iesniedzēju, pirms kompetentā valsts iestāde izskatīja viņa patvēruma pieteikumu. Tāpēc viņa aizturēšana šajā nolūkā bija patvaļīga. Arī no citiem ECT spriedumiem izriet, ka aizturēšana var tikt atzīta par patvaļīgu, ja attiecīgās iestādes nav rīkojušās labticīgi⁴⁷.

Taču ne vienmēr Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmumi nelikumīgās migrācijas jomā ir bijuši noderīgi. Piemēram, lietā *Ahmed v Austria*⁴⁸ ECT lēma, ka Ahmed izsūtīšana uz Somāliju būtu ECK 3. panta pārkāpums, tādējādi ļaujot viņam palikt Austrijā. Tomēr Tiesai nav jurisdikcijas norādīt, kāds statuss viņam pienākas. Piecpadsmit mēnešus pēc šī spriedumu Ahmed izdarīja pašnāvību, jo viņš bija atstāts aizmirstībā Austrijā, bez tiesībām strādāt vai jebkādas pieejas sociālajām tiesībām. Līdzīgi lietā *Ponomaryov v Bulgaria*⁴⁹, Tiesa norādīja, ka Konvencijas 8. pants nevar tikt uzskatīts par garantiju, piemēram, tiesībām uz atsevišķu uzturēšanās atļaujas veidu.

Tomēr ir cerība, ka labāka likumdošana parādīsies. Šobrīd izraidīšanas gadījumu skaits kopsakarā ar Konvencijas 8. pantu ar vien pieaug. Kad valsts cenšas izraidīt kādu, kurš atradies tajā valstī ilgu laiku un iespējams izveidojis ģimeni, lietas mēdz kļūt sarežģītākas, advokāti tiek iesaistīti. Vispārējais princips nosaka, ka valsts nevar izraidīt personu, pārkāpjot privātās un ģimenes dzīves tiesības. Šis noteikums ir izveidojis stabilu pamatu nelikumīgā situācijā nonākušo migrantu tiesību aizstāvēšanā.

2.2. Eiropas Savienības tiesas prakse

Eiropas Savienības tiesas ierobežojums ir, ka nav iespējama trešās puses iejaukšanās procedūra, kā arī vispārēji indivīdiem nav tiesības tieši vērsties tiesā. Parasti tikai dalībvalstis, ES iestādes un dalībvalstu tiesas var ierosināt lietu. Tāpat parasti nav iespējams iedzīvotājiem ierosināt lietu pret citiem pilsoņiem, uzņēmumiem vai dalībvalstu tiesām.

⁴⁶ ECT 2011. gada 15. novembra spriedums lietā *Longa Yonkeu pret Latviju*, Nr. 57229/09, 143. punkts

⁴⁷ ECT 2009. gada 19. februāra Lielās palātas spriedums lietā *A. un citi pret Apvienoto Karalisti*, Nr. 3455/05; ECT 2008. gada 29. janvāra Lielās palātas spriedums lietā *Saadi pret Apvienoto Karalisti*, Nr. 13229/03

⁴⁸ ECT 1996. gada 17. decembra spriedums lietā *Ahmed pret Austriju*, Nr. 25964/94

⁴⁹ ECT 2011. gada 21. jūnija spriedums lietā *Ponomaryovi pret Bulgāriju*, Nr.5335/05

Rui Zambrano lietā⁵⁰ Kolumbijas pilsoņi Ruiss Zambrano (Ruiz Zambrano) un viņa sieva, Kolumbijā notiekošā pilsoņu kara dēļ, lūdza patvērumu Beļģijā. Kamēr pāris gaidīja Beļģijas valsts iestāžu lēmumu, Zambrano ģimenē piedzima divi bērni, kuriem saskaņā ar Beļģijas likumiem tika piešķirta Beļģijas pilsonība. Taču Beļģijas varas iestādes atteicās piešķirt patvērumu Ruisam Zambrano un viņa sievai. Ruiss Zambrano un viņa sieva iesniedza pieteikumu saņemt uzturēšanās atļaujas Beļģijā, pamatojoties uz to, ka viņi ir Beļģijas pilsoņu vecāki, tomēr Beļģijas varas iestādes atteicās viņiem izdot uzturēšanās atļaujas. Ruiss Zambrano iesniedza prasību tiesā, apstrīdot šos lēmumus. Briseles Darba strīdu tribunāls, kas izskatīja Zambrano kunga pieteikumu, vērsās Eiropas Savienības Tiesā, jautājot, vai šajā situācijā ir piemērojamas Eiropas Savienības tiesības.

Savā spriedumā EST atzina, ka tikai dalībvalstīm ir tiesības noteikt prasības, kādas tiek izvirzītas personām, kuras vēlas iegūt šīs dalībvalsts pilsonību. Taču jāņem vērā, ka dalībvalsts pilsoņiem vienlaikus ir visas tiesības, kādas tiem dod ES pilsonība. EST paskaidroja, ka Eiropas Savienības tiesības liedz dalībvalstīm noteikt pasākumus, kas pēc būtības liegtu ES pilsoņiem izmantot tās tiesības. Atteikums piešķirt uzturēšanās atļaujas trešās valsts pilsoņiem, kuru nepilngadīgie bērni ir ES pilsoņi, un atteikums piešķirt darba atļaujas šādiem trešās valsts pilsoņiem, pēc būtības liegtu ES pilsoņiem izmantot savas tiesības. Šāds atteikums var radīt situāciju, kurā bērni, lai paliktu kopā ar saviem vecākiem, būtu spiesti pamest ES teritoriju.

Līdz ar šo lietu, EST atzīst trešo valstu pilsoni, kuru nepilngadīgie bērni ir ES pilsoņi, tiesības saņemt uzturēšanās un darba atļauju attiecīgajā ES dalībvalstī.⁵¹

Lietā Kunqian Catherine Zhu un Man Lavette pret State for the Home Department⁵² paredz svarīgu judikatūru par neregulāro migrantu ieceļošanu, proti, par tiesībām, kas rodas neregulārajam migrantam, kurš vēlas palikt vienā valstī ar bērnu, kam ir uzturēšanās atļauja. Kunqian Catherine Zhu 2000. gadā dzima Ziemeļīrijā, Ķīnas valstspiederīgiem vecākiem ar pagaidu uzturēšanās atļauju Apvienotajā Karalistē. Vecāki lūdza uzturēšanās atļauju Velsā, lai dzīvotu kopā ar savu bērnu, viņi domāja, ka ir uz to tiesīgi, tā kā bērnam ar dzimšanu pienākas Eiropas Savienības pilsonība. Lielbritānijas valsts iestādes noraidīja Chen`s pieteikumu, bet pēc pārsūdzības lieta nonāca EST, kur tika lemts, ka liedzot mātei uzturēšanās atļauju laikā, kad viņas meita nespēja par sevi parūpēties, būtu LESD 18. panta un Eiropas Padomes direktīvas 90/364 pārkāpums.

---

⁵⁰ EST 2011. gada 8. marta spriedums lietā C-34/09 Ruiz Zambrano

⁵¹ Raidla Lejiņš & Norcus tiesu prakses apraksts, pieejams: http://www.rln.lv/nl/tiesu_prakse_02.05.2011.html [aplūkots 18.04.2015]

⁵² EST 2004. gada 19. oktobra spriedums lietā C-200/02 Kunqian Catherine Zhu un Man Lavette Chen pret Secretary of State for the Home Departments

Chen lēmums bija nozīmīgs Zambrano lietā. Līdz ar to EST secināja, ka LESD 20. pants ir jāinterpretē tādējādi, kas tas nepieļauj to, ka dalībvalsts, pirmkārt, atsaka trešās valsts pilsonim, kura apgādībā ir nepilngadīgi bērni, kuri ir Savienības pilsoņi, piešķirt tiesības uzturēties dalībvalstī, kurā dzīvo pēdējie minētie un kas ir pēdējo minēto pilsonības dalībvalsts, un, otrkārt, atsaka minētajam trešās valsts pilsonim piešķirt darba atļauju, tiktāl, ciktāl šādi lēmumi atņemtu bērniem iespēju faktiski izmantot ar Savienības pilsoņa statusu saistītās tiesības.⁵³

Šengenas Robežu kodeksā (Regula (EK) Nr. 562/2006) ir prasīts liegt ieeļošanu ES tādām trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri neatbilst ieeļošanas nosacījumiem. Robežsargiem ir pienākums nepieļaut neregulāro ieeļošanu. Vairāku ES dalībvalstu tiesību aktos ir paredzēta īstermiņa brīvības atņemšana pie robežas, kas bieži notiek lidostas tranzīta zonā. Taču, lai aizturēšana būtu tiesiska atbilstoši ECK 5. pantam, tai jāatbilst vairākiem nosacījumiem.

Aizturēšanu pirms piespiedu izraidīšanas vai izdošanas dažreiz pamato ar bēgšanas risku. Atgriešanas direktīvas 15. panta 1. punktā ir atļauts veikt aizturēšanu, lai sagatavotos atgriešanai vai veiktu izraidīšanas procesu, ja vien to nav iespējams panākt ar citiem pietiekamiem, bet vājākiem piespiedu līdzekļiem. Aizturēšana ir atļauta gadījumos, kad pastāv bēgšanas vai citu nopietnu atgriešanas vai izraidīšanas procesa šķēršļu iespējamība, un ja ir reālas izredzes īstenot izraidīšanu saprātīgā laikposmā. Direktīvas 5. un 6. punktā ir noteikti maksimālie termiņi. ECT ir iesniegtas vairākas lietas par tādu trešo valstu valstspiederīgo apcietināšanu, kam paredzēts piemērot atgriešanas procedūru par tādām nodarījumiem kā neatļauta ieeļošana vai palikšana. Savukārt lietā *El Dridi*⁵⁴: Tiesai tika lūgts apstiprināt, vai Atgriešanas direktīvas 15. un 16. pantā ir atļauts atgriešanas procedūras laikā piemērot krimināltiesiskas apcietināšanas sankcijas tikai tādēļ vien, ka trešās valsts valstspiederīgais neievēroja administratīvo rīkojumu atstāt valsts teritoriju noteiktajā termiņā. Tiesai bija jāizvērtē, vai krimināltiesisku apcietināšanu varēja uzskatīt par pasākumu, kas nepieciešams, lai īstenotu atgriešanas lēmumu direktīvas 8. panta 1. punkta izpratnē, vai arī, gluži pretēji, par pasākumu, kas apdraudēja šā lēmuma īstenošanu. Ņemot vērā lietas apstākļus, Tiesa nolēma, ka krimināltiesiskas apcietināšanas sankcija neatbilda direktīvas darbības jomai, t.i., efektīvas un pamattiesībām atbilstošas atgriešanas procedūras ieviešanai, un neveicināja trešās valsts valstspiederīgā izraidīšanu no attiecīgās ES dalībvalsts teritorijas. Ja atgriešanās pienākums nav izpildīts noteiktajā brīvprātīgas izceļošanas laika posmā, ES dalībvalstij ir jāpanāk atgriešanas

---

⁵³ Tiesas 2004. gada 19. oktobra spriedums lietā C-200/02 *Kunqian Catherine Zhu un Man Lavette Chen pret Secretary of State for the Home Department*, Eiropas Tiesas ziņojumi 2004, lappuse I-09925

⁵⁴ Eiropas Savienības Tiesas 2011. gada 28. aprīļa sprieduma lietā C-61/11 *El Dridi*, alias Soufi Karim, 59. punkts

lēmuma izpilde pakāpeniski un samērīgi, izmantojot visvājākos iespējamus piespiedu līdzekļus un pienācīgi ievērojot pamattiesības.

Spriedumā lietā *Achughbaban*⁵⁵ Tiesa izvērtēja, vai spriedumā lietā *El Dridi* noteiktie principi attiecas arī uz trešās valsts valstspiederīgā brīvības atņemšanas sodu par nelikumīgu ieceļošanu vai uzturēšanos ES dalībvalsts teritorijā. Tiesa precizēja, ka Atgriešanas direktīvā dalībvalstīm nav liegts kvalificēt nelikumīgu uzturēšanos kā likumpārkāpumu un paredzēt kriminālsodus, lai novērstu un atturētu nacionālā aizturēšanas režīma normu pārkāpumu izdarīšanu, kā arī, piemērot turēšanu apsardzībā, kamēr tiek noskaidrots, vai uzturēšanās ir likumīga. Ja turēšanu apsardzībā piemēro pirms atgriešanas procedūras vai tās laikā, uz attiecīgo situāciju attiecas direktīva un tādējādi tai ir jāveicina izraidīšana. Tiesa secināja, ka Atgriešanas direktīva netika ievērota, jo krimināltiesiska apcietināšana neveicinātu izraidīšanu. Tā radītu šķēršļus kopīgo standartu un procedūru piemērošanai un aizkavētu atgriešanu, tādējādi apdraudot direktīvas efektivitāti. Taču Tiesa neizslēdza, ka dalībvalstis var piemērot krimināltiesisku apcietināšanu pēc atgriešanas procedūras pabeigšanas, t.i., kad 8. pantā paredzētie piespiedu līdzekļi ir izmantoti, taču izraidīšana nav izdevusies.

2.3. Nevalstisko Organizāciju prakse

Eiropas līmenī, vairāku tīklu un “jumta” organizāciju darbības lauks ietver migrācijas politiku. Kopumā nevalstisko sektoru var iedalīt: 1. milzīgā Eiropas tīklā un tā saucamās “jumta” organizācijās (Eiropas Padomes bēgļu un izsūtīto jautājumos, Eiropas pret rasisma tīkls, Eiropas sieviešu lobijs, Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību). Otrajā grupā ietilpst mazāki Eiropas tīkli, piemēram, PICUM, Eiropas Migrantu Strādnieku biedrība. Trešā grupa sastāv no reliģiskajām organizācijām tādām kā CCME (Churches Commission for Migrants in Europe) un Jezuītu bēgļu dienests. Ceturtā grupa – starptautiskās nevalstiskās organizācijas – Human Rights Watch jeb Starptautiskā cilvēktiesību organizācija, Organizācija “Starptautiskā amnestija” (Amnesty international), organizācija Anti-slavery International un arodbiedrības (Eiropas arodbiedrību konfederācija). Piektā grupa – ekspertu tīkli un pakalpojumu sniedzēju informācija saistībā ar migrāciju (Migrācijas politikas grupa (Migration Policy Group), aizstāvības organizācija “Statewatch”. Sestā grupa – autonomi pretrāsisma tīkli (noborder network, Frassanito network, Barbed Wire Europe. Un visbeidzot

---

⁵⁵ Eiropas Savienības Tiesas 2011. gada 6. decembra sprieduma lietā C-329/11 *Achughbaban* pret *Préfet du Val-de-Marne*, 37.–39. punkts un 45. punkts

septītā grupa – pašizveidotas organizācijas migrantiem un bēgļiem.⁵⁶ Tikai nedaudzas no šīm organizācijām, kas saistītas ar nelikumīgo organizāciju, ir aktīvas. PICUM iesaista tādas organizācijas kā arodbiedrības un Briselē bāzētās organizācijas. Reliģiskā organizācija arī ir diezgan aktīvas. Interesants novērojums par gandrīz visām minētajām organizācijām ir tāds, viņi koncentrējas tikai uz to nelikumīgo migrantu cilvēktiesībām, kuri jau atrodas Eiropas Savienībā, viņi nerisina jautājumus par to, kā cilvēki ieceļo vai kā viņus atgriež uz savu izcelsmes valsti. Iebraukšanas un izbraukšanas jautājumu risināšana šķiet daudz sarežģītāka nekā cilvēktiesību lobēšana.

Nevalstiskās organizācijas ar vislielāko ietekmi ir PICUM (The Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants), tās mērķis ir veicināt neregulāro imigrantu cilvēktiesību ievērošanu Eiropā. PICUM veido tīklu ar vairāk nekā 140 organizācijām, kurās darbojas 160 individuālie juristi, kas konsultē neregulāros migrantus vairāk nekā 38 valstīs, galvenokārt Eiropā, kā arī citos pasaules reģionos. Ar vairāk nekā desmit gadu ilgu pieredzi un zināšanām nelikumīgās migrācijas jomā, PICUM veicina migrantu un viņu pamattiesību atzīšanu, sniedzot būtisku saikni starp realitāti un debatēm politiskajā līmenī⁵⁷. Kā otru svarīgāko ir vērts pieminēt - Starptautiskā Migrācijas organizācija (IOM)⁵⁸, tā ir galvenā starpvaldību humanitāra nopolitiska organizācija, kas darbojas migrācijas jomā. IOM darbības mērķis ir sakārtotas migrācijas kustības plūsmu nodrošināšana visā pasaulē un pārceļotāju apmešanās un integrācijas atvieglošana uzņēmējvalstu ekonomiskajā un sociālajā struktūrā; valstu un starptautisko organizāciju, valstisko un nevalstisko organizāciju sadarbības veicināšana migrācijas jautājumu izpētei un konsultācijām ne tikai par migrācijas procesu, bet arī pārceļotāju kā atsevišķu cilvēku specifisko situāciju un vajadzībām. 1998. gada aprīlī IOM atvēra biroju Rīgā, kura darbību koordinē Baltijas un ziemeļvalstu reģionālais IOM birojs Helsinkos.

Autore secina, ka izšķiroša loma ir sadarbībai starp dažādām organizācijām, lai nodrošinātu pamattiesības neregulāriem imigrantiem. Vietējās un reģionālās iestādes var paplašināt savu ietekmi, ja tās apvieno spēkus un atbalsta struktūras, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību, piemēram, nevalstiskās migrantu organizācijas un sociālie partneri.

Bieži ir gadījumi, kad migranti, kuri ir atradušie valstī ilgu laiku tomēr nav spējuši iegūt likumīgu atļauju atrasties valstī, viņiem iespējams jau ir ģimene, darbs un dzīve šajā valstī. *Osman v Denmark*⁵⁹ ir viens no piemēriem, kad nevalstiska organizācija (The AIRE Centre) ir

---

⁵⁶Irregular Migration: European Union Policies and space of maneuver for NGOs, pieejams: http://www.migrationeducation.org/fileadmin/uploads/Helen_Schwenken__2008_01.pdf [aplūkots 04.05.2015.]

⁵⁷ PICUM, pieejams: <http://picum.org/en/about-us/> [aplūkots 04.05.2015]

⁵⁸ International Organization for Migration, pieejams: <http://www.iom.int/about-iom> [aplūkots 04.04.2015]

⁵⁹ ECT 2011. gada 14. septembra spriedums lietā *Osman v Denmark*, nr. 38058/09

palīdzējusi izmantot juridiskas stratēģijas un izteikusi vairākus argumentus Eiropas Cilvēktiesību tiesā, ECK 8. panta kopsakarā.

“The AIRE Centre” ir speciālistu tiesību centrs Lielbritānijā, tā misija ir veicināt informētību Eiropas juridisko tiesību jomā un palīdzēt nelabvēlīgos apstākļos esošām personām un tiem, kas ir neaizsargāti citos gadījumos. The AIRE Centre sniedz bezmaksas juridiskās konsultācijas lietās, kas nonāk Eiropas Cilvēktiesību tiesā.

3. NELIKUMĪGĀ MIGRĀCIJA LATVIJĀ – TIESISKAIS REGULĒJUMS UN PROBLEMĀTIKA

Būtiskākie politiskie notikumi, kas ietekmējuši migrācijas politikas attīstības virzienu valstī, bija gatavošanās pievienoties Eiropas Savienībai 2004. gada 1. maijā un pievienošanās Šengenas līgumam⁶⁰ 2007. gada 21. decembrī. Līdz ar pievienošanos Šengenas līgumam, Latvijas robeža ar Krieviju un Baltkrieviju kļuva par Šengenas telpas ārējo robežu.

Tomēr zemās ekonomiskās labklājības dēļ, kas vienlaikus nosaka valstī pastāvošās, nelielās sociālās garantijas, tai skaitā arī jomās, kas attiecas uz imigrāciju, Latvija līdz šim nav bijusi neregulāro imigrantu mērķa valsts. Tai pašā laikā nelabvēlīgie ekonomiskie faktori un Latvijas ģeogrāfiskā atrašanās vieta veicina Latvijas kā cilvēku tirdzniecības izcelsmes valsts un kā nelikumīgās imigrācijas tranzītvalsts izmantošanu.

Latvijai ir būtiski uzturēt ES ārējās robežas drošību, ieviešot ES noteiktos standartus, un mazināt nelikumīgās imigrācijas un cilvēku tirdzniecības draudus. Līdz ar to pēdējos gados Ministru Kabineta deklarācijās par valdības iecerēto darbību, gatavojoties pievienoties Šengenas līgumam, kā arī pēc pievienošanās, tika iekļauti jautājumi par Latvijas kā ES ārējās robežas drošību⁶¹, nepieciešamību nodrošināt Šengenas līguma prasību izpildi, apkarot nelegālo migrāciju un efektīvizēt atbildīgo institūciju darbu, veidot sadarbību ar trešajām valstīm un izstrādāt Šengenas zonai atbilstošu vīzu politiku.

Ārzemnieka ieceļošanas, uzturēšanās, tranzīta, izceļošanas un aizturēšanas kārtību, kā arī kārtību, kādā ārzemniekus tur apsardzībā LR un izraida no tās, lai nodrošinātu starptautiskajām tiesību normām un Latvijas valsts interesēm atbilstošas migrācijas politikas īstenošanu, nosaka Imigrācijas likums⁶² un tam pakārtotie MK noteikumi. Patvēruma likums⁶³ un tam pakārtotie MK noteikumi saskaņā ar vispārātzītiem starptautiskajiem cilvēktiesību principiem nodrošina personas tiesības saņemt LR patvērumu, pagaidu aizsardzību, iegūt bēgļa statusu vai alternatīvo statusu.

Latvijā nelikumīgo migrāciju kontrolē Imigrācijas likums. Tajā ir noteikts, ka nelikumīga uzturēšanās ir tāda ārzemnieka uzturēšanās Latvijas Republikā, kas neatbilst Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 15. marta regulas Nr. 562/2006, ar kuru ievieš

---

⁶⁰ Padomes 2007. gada 6. decembra lēmums Nr. 2007/801/EK par Šengenas acquis noteikumu pilnīgu piemērošanu Čehijas Republikā, Igaunijas Republikā, Latvijas Republikā, Lietuvas Republikā, Ungārijas Republikā, Maltas Republikā, Polijas Republikā, Slovēnijas Republikā un Slovēnijas Republikā. - Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 323/34, 08.12.2007

⁶¹ 2008. gada 2. oktobra Saeimas sēdē apstiprinātais Lēmums par Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu. - Latvijas Vēstnesis, Nr. 163, 23.10.2008

⁶² Imigrācijas likums. – Ziņotājs, Nr.169, 20.11.2002. – [stājās spēkā 01.05.2003.]

⁶³ Patvēruma likums. – Latvijas Vēstnesis, Nr.100, 30.06.2009. – [stājās spēkā 14.07.2009.]

Kopienas Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas robežu kodekss) 5. pantā vai Imigrācijas likuma 4. un 4. (ar indeksu 1) noteiktajiem uzturēšanās nosacījumiem. Ja ir konstatēta ārzemnieka nelikumīga uzturēšanās LR, viņam tiek izdots izbraukšanas rīkojums. Tā nosaka Imigrācijas likuma 41. pants. Ārzemnieka piespiedu izraidīšanas kārtību nosaka Ministru kabinets.

2014. gada laikā kopumā par nelikumīgu šķērsošanu uz zaļās zonas tika aizturētas 144 personas, no kurām 139 robežu šķērsoja nelikumīgi. Latvijā līdz 2011. gada 1. jūnijam pastāvēja ārzemnieku izmitināšanas centrs "Olaine". Šajā centrā tika ievietoti cilvēki, kuri Latvijā ir dzīvojuši vairākus gadus, taču pēc Padomju Savienības sabrukuma vai nu reģistrēti valstīs ārpus Latvijas, vai dažādu iemeslu dēļ nav nomainījuši savus dokumentus pret LR derīgiem. Daudziem no viņiem ir nodibinājusies īslaicīga saikne ar Latviju, ieskaitot pastāvīgu dzīvesvietu un ģimenes saites. Lēmums aizturēt šos cilvēkus ir motivēts ar formāliem apsvērumiem: tā kā viņiem nav likumīga statusa valstī, tad, pēc likuma, viņiem nevar būt likumīga dzīvesvieta, tāpat arī likumīgs darbs un ienākumu. Cita aizturēto kategorija, kas ievietota Olaines centrā, ir personas, kuras pieprasījušas patvērumu, bet kuru identitāte vēl nav apstiprinājusies vai arī kuru patvēruma pieprasījums ir noraidīts un kuras gaida izraidīšanu no Latvijas. Un arī, minētajā ārzemnieku centrā atrodas personas, kuras nelikumīgi ieradušās valstī vai pārkāpušas Imigrācijas likumu.

Līdz 2003. gada 1. maijam, kad Latvijā spēkā stājās jaunais Imigrācijas likums, personu aizturēšana un turēšana apsardzībā ārzemnieku izmitināšanas centrā tika regulēta ļoti vāji. Personas varēja tikt aizturētas neierobežotu laiku bez tiesas lēmumu, un, piemēram, vienā gadījumā kāds čečens ar savu ģimeni bija aizturēts piecus gadus. Monitoringa vizītes laikā 2003. gadā nometnes administrācija paskaidroja, ka aizturēšanas ilgums svārstās no vienas-divām nedēļām līdz vairākiem gadiem un parasti ir atkarīgs no kontaktiem ar attiecīgo valstu vēstniecībām un laika, kas nepieciešams, lai nokārtotu nepieciešamos dokumentus personu izraidīšanai uz citām valstīm. Saskaņā ar jauno Imigrācijas likumu, kas stājās spēkā 2003. gada 1. maijā, gadījumā, ja ārzemnieku, kurš nelikumīgi uzturas Latvijas teritorijā, aiztur policija, aizturēšana nedrīkst būt ilgāka par trim stundām, kuru laikā imigrants jānodod robežsardzei. Savukārt robežsardze var aizturēt neregulāro imigrantu līdz 10 diennaktīm. Ja šo 10 diennakšu laikā personu nav iespējams izraidīt, aizturēšanu var pagarināt tikai ar tiesneša lēmumu. Tiesnesis var lemt par aizturēšanas pagarināšanu līdz diviem mēnešiem, taču Valsts robežsardze var vairākkārt lūgt pagarināt aizturēšanas termiņu. Kopējais aizturēšanas termiņš nedrīkst pārsniegt 20 mēnešus. Lēmumu par aizturēšanu var atcelt vai nu tiesnesis pēc prokurora protesta, vai augstākas instances tiesas priekšsēdētājs.

Jaunajā Imigrācijas likumā, kas stājās spēkā 2003. gada 1. maijā, nebija paredzēts pārejas periods, līdz ar to šā likuma spēkā stāšanās dienā, kas bija svētdiena, liels skaits aizturēto no Olaines neregulāro imigrantu uzturēšanas nometnes tika nogādātas tiesā, kas viņiem visiem bez izņēmuma pagarināja aizturēšanas ilgumu uz sešiem mēnešiem. Diemžēl laiks, kuru šīs personas bija aizturētas līdz jaunā likuma spēkā stāšanās dienai, netika ņemts vērā, aprēķinot viņu maksimālo iespējamo aizturēšanas periodu.

Tomēr vairākas problēmas saglabājas arī pēc aizturēšanas laika noteikšanas. Personai, kura ir atbrīvota no ārzemnieku izmitināšanas centra (piemēram, tāpēc, ka nav nevienas valsts, kurai šī persona būtu piederīga, tāpēc nav, uz kuriem viņu izraidīt) pēc likuma nevar tikt piešķirts legāls statuss, lai varētu uzturēties valstī likumīgi. Rezultātā šī persona teorētiski var tikt aizturēta atkārtoti, pat uz vēl vienu 20 mēnešu periodu.

Piemēram, 2003. gadā Romu tautības sieviete pēdējos grūtniecības mēnešos tika atkārtoti ievietota ārzemnieku izmitināšanas centrā "Olaive" kopā ar savu divus gadus veco bērnu. Sieviete bija dzimusi Lietuvā, mazotnē pārceļojusi uz Latviju, viņai bija patstāvīga dzīvesvieta, un viņas bērnu tēvs, arī Romu tautības pārstāvis, ir Latvijas pilsonis. Tā kā viņas vienīgais personas dokuments ir Lietuvā izdota dzimšanas apliecība, viņai nebija likumīga statusa Latvijā. Viņas māte un citi ģimenes locekļi Latvijā dzīvo likumīgi. Pēc pirmā bērna dzimšanas bērna tēvs vērsās Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā, lai reģistrētu bērnu kā Latvijas pilsoni atbilstoši savai pilsonībai. Civilstāvokļu aktu reģistrācijas nodaļa atteicās bērnu reģistrēt vispār, pamatojoties uz to, ka mātei nav personu apliecinošu dokumentu un legāla statusa, neskatoties uz to, ka bērna tēvs ir Latvijas pilsonis. Kamēr Romu tautības sieviete bija ievietota ārzemnieku izmitināšanas centrā Olainē, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde centās izraidīt viņu uz Lietuvu kā uz valsti, kurā viņa ir dzimusi. Lietuva neatzina šo sievieti par savai valstij piederīgu. Pirms otrā bērna piedzimšanas tiesa atbrīvoja sievieti no ārzemnieku izmitināšanas centra, norādot, ka viņai jānokārto Latvijā derīgi personu apliecinoši dokumenti, taču netika izskaidrots, un nekļuva skaidrs, kā tas praktiski izdarāms.⁶⁴

Nopietna problēma attiecībā uz imigrantu aizturēšanas procedūru ir – likumā noteikta attiecīga tiesas procesa trūkums. Tiesa šajos gadījumos lēmumu nevar pieņemt ne pēc kriminālprocesa, ne administratīvā procesa, līdz ar to tiesas sēdes kārtība un aizturētā tiesības lēmuma pieņemšanas procesā nav pilnībā skaidri.⁶⁵

Saskaņā ar Imigrācijas likumu aizturētajam ir šādas tiesības:

---

⁶⁴ Aizturēšanas juridiskais regulējums un aizturēto juridiskās tiesības Latvijā, pieejams: http://cilvektiesibas.org.lv/site/attachments/02/02/2012/Latvia_immigration_latv.pdf [aplūkots 10.04.2015]

⁶⁵ Latvijas imigrācijas politika: problēmas un perspektīvas, pieejams: http://www.liic.lv/uploads/filedir/File/LV_imigr_pol.pdf [aplūkots 02.05.2015]

- Iesniegt sūdzību prokuroram, sazināties ar savas valsts konsulāro iestādi un saņemt juridisko palīdzību. Aizturēto ar šīm tiesībām jāiepazīstina aizturēšanas brīdī;
- Personiski vai ar pārstāvja palīdzību tikt iepazīstinātam ar materiāliem, kas saistīti ar viņa/viņas aizturēšanu;
- Sazināties sev saprotamā valodā vai izmantot tulka pakalpojumus, ja tas nepieciešams;
- Likumā noteiktā kārtībā apstrīdēt amatpersonas lēmumus;
- Tikt pārvadātam un izmitinātam šķirti no personām, kuras tur aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

Saskaņā ar Latvijas Republikas tiesībsarga 2013. gada ziņojumu⁶⁶ tika identificētas divas nozīmīgas problēmas - nepieciešamība veikt izmaiņas normatīvajā regulējumā par aizturēto ārzemnieku integrāciju. Valstij ir pienākums pildīt uzņemtās starptautiskās saistības, proti, jānodrošina bēgļu un alternatīvo statusu saņēmušo personu fiziska aizsardzība, izveidojot skaidru aizsargājošo tiesisko regulējumu. Kā otra nozīmīga problēma, kas skar ne tikai Latviju, bet arī citas Eiropas Savienības dalībvalstis, ir piespiedu kārtā izraidāmo personu uzraudzības mehānisma realizācija, ievērojot starptautiskās cilvēktiesības. Jānorāda, ka šobrīd Tiesībsarga birojs veic visu piespiedu kārtā izraidāmo ārzemnieku izraidīšanas uzraudzību.

Tiesībsarga novērotās problēmas ārzemnieku pagaidu aizturēšanas vietā, piemēram, Valsts robežsardzes aizturēšanas punktos, ietver dažādus trūkumus, piemēram, ēdināšanas kvalitāte, ierobežota pieeja dušai, nepietiekams apgaismojums un vēdināšana, neatbilstoša platība aizturēšanas standartiem. Tāpat tika konstatēti pārkāpumi ārzemnieku izmitināšanas centrā “Daugavpils” saistībā ar juridiskās palīdzības sniegšanas trūkumu gadījumos, kad aizturētie izraidāmie ārzemnieki apelācijas kārtībā pieprasītu aizstāvja palīdzību.⁶⁷

---

⁶⁶ Latvijas Republikas tiesībsarga 2013. gada ziņojums, pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/files/content/Tiesibsarga_2013_gada_zinojums_FINAL.pdf [aplūkots 16.04.2015]

⁶⁷ Turpat 61.atsauce

SECINĀJUMI

Pētījuma rezultātā autore aizstāvēšanai izvirza šādas tēzes:

1. Cilvēktiesības piemīt ikvienam, kas atrodas valsts teritorijā vai jurisdikcijā, neatkarīgi no to administratīvā statusa vai apstākļiem. Ir tikai divi izņēmumi: tiesības iebraukt un uzturēties valstī, un tiesības balsot un tikt ievēlētiem.
2. Dalībvalstīm ir tiesības atļaut iebraukt valstī, aizliegt iebraukt vai tiesības atgriezt uz savas valstspiederības valsti, taču vienmēr ir pienākums ievērot cilvēktiesības visiem migrantiem šajos procesos. Dalībvalstīm ir jāievēro konkrēti ierobežojumi, piemēram, bērna intereses un ģimenes vienotība.
3. Nelikumīga migrācija nav noziegums, tas ir administratīvs pārkāpums. Neregulārie migranti nav noziedznieki un pret tiem nevajadzētu izturēties kā pret tādiem.
4. Terminoloģija ir svarīga: migranti var būt nokļuvuši nelikumīgā vai neregulārā situācijā, bet migranti nekad nevar būt nelegāli. Nepareiza terminoloģija veicina negatīvus izteikumus par migrāciju un pastiprina stereotipus pret migrantiem, un leģitimizē kriminālatbildību par nelikumīgu migrāciju, kas savukārt veicina tālāku atsvešināšanos, atstumtību, diskrimināciju un vardarbību pret migrantiem.
5. Robežkontroles nestabilitātes rezultātā, valstis izmanto visdažādākos iemeslu, lai attaisnotu migrantu aizturēšanu. Dažas valstis nelikumīgo migrāciju uzskata par valsts drošības problēmu vai noziedzīgu problēmu, rezultātā netiek ievēroti cilvēktiesību jautājumi.
6. Migrācijas kanālu atvēršana regulāru darbu vajadzībām, mazinātu nelikumīgo migrāciju, vienlaikus samazinot cilvēku tirdzniecību un veicinot cieņu, aizsardzību un migrantu cilvēktiesību īstenošanu.
7. Īpaša uzmanība ES jāpievērš nepavadītu nepilngadīgo jautājumam, jāpiemēro kopīga pieeja šīs neaizsargātās kategorijas aizsardzībai, tostarp kopīgas identifikācijas metodes – arī saistībā ar nepilngadīgo īpašajām uzņemšanas vajadzībām.
8. Sistemātiska neregulāro imigrantu turēšana apcietinājumā tiek uzskatīts kā likumīgs ierocis neregulāro imigrantu pārvaldīšanai Eiropas Savienībā, taču realitātē tas vairāk kalpo kā iebiedēšanas līdzeklis.
9. Vairāk darba ir jāiegulda, lai informētu migrantus, neatkarīgi no viņu stāvokļa, par viņu pamattiesībām.

10. ES dalībvalstīm būtu jāatzīst neregulāro migrantu neaizsargātība un jāpalīdz nokārtot viņu imigrācijas statusu. Vēl viena grupa, kura ir pelnījusi īpašu uzmanību ir tāda, kuriem ir ģimenes saites ar valsti, kurā viņi dzīvo.

IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

Literatūra

1. Aizturēšanas juridiskais regulējums un aizturēto juridiskās tiesības Latvijā, pieejams: http://cilvektiesibas.org.lv/site/attachments/02/02/2012/Latvia_immigration_latv.pdf [aplūkots 10.04.2015]
2. Amnesty International, Grieķija, Out of the Spotlight, 2005
3. ANO globālās migrācijas statistikas pārskats, pieejams: <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/wallchart/docs/wallchart2013.pdf> [aplūkots 03.03.2015]
4. Are Human Rights for Migrants? Critical Reflection on the Status of Irregular Migrants in Europe and the United States. Edited by Marie-Benedicte Dembour and Tobias Kelly, 2011.
5. Eiropas Savienības Imigrācijas portājs, pieejams: <http://ec.europa.eu/immigration/> [aplūkots 19.04.2015]
6. Eiropas Savienības migrantu cilvēktiesības, pieejams: <http://oppenheimer.mcgill.ca/Human-rights-of-EU-migrants> [aplūkots 20.04.2015]
7. Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras publikācija “Fundamentālās tiesības migrantiem nonākot nelikumīgā situācijā Eiropas Savienībā”. Pieejams: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1827-FRA_2011_Migrants_in_an_irregular_situation_EN.pdf [aplūkots 10. 03. 2015.]
8. Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras publikācija “Migrantu pamattiesības, nelikumīgi uzturoties Eiropas Savienībā. Pieejams: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1848-FRA-Factsheet_FRIM_LV_BAT.pdf [aplūkots 10.03.2015]
9. Eurosur apraksts, pieejams: <http://frontex.europa.eu/intelligence/eurosur/> [aplūkots 19.04.2015]
10. Frontex statistikas pārskats no 2014. gada jūlijam līdz septembris, pieejams: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/FRAN_Q3_2014.pdf [aplūkots 16.03.2015]
11. ILO, A Global Alliance against Forced Labour, Report, 2005,para.260.
12. International Organization for Migration, pieejams: <http://www.iom.int/about-iom> [aplūkots 04.04.2015]

13. Irregular Migration: European Union Policies and space of maneuver for NGOs, pieejams:
http://www.migrationeducation.org/fileadmin/uploads/Helen_Schwenken__2008_01.pdf [aplūkots 04.05.2015.]
14. Komisijas ziņojums, Migrācijas ietekmes palielināšana un attīstība, pieejams:
[://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2013/LV/1-2013-292-LV-F1-1.Pdf](http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2013/LV/1-2013-292-LV-F1-1.Pdf)
[aplūkots 18.03.2015]
15. Kopsavilkums lietās, ANO referents par cilvēku tirdzniecību, E/CN.4/2006/62/Add.1,130-134.
16. Latvijas imigrācijas politika: problēmas un perspektīvas, pieejams:
http://www.liic.lv/uploads/filedir/File/LV_imigr_pol.pdf [aplūkots 02.05.2015]
17. Latvijas Republikas tiesībsarga 2013. gada ziņojums, pieejams:
http://www.tiesibsargs.lv/files/content/Tiesibsarga_2013_gada_zinojums_FINAL.pdf
[aplūkots 16.04.2015]
18. Migrantu cilvēktiesības Latvijā, pieejams: <http://www.integration.lv/lv/noderigi/300-raksts-migrantu-cilvektiesibas>[aplūkots 04.04.2015]
19. Migrantu pamattiesības nelikumīgi uzturoties Eiropas Savienībā, pieejams:
http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1848-FRA-Factsheet_FRIM_LV_BAT.pdf [aplūkots 17.03.2015]
20. Migrantu pamattiesības nelikumīgi uzturoties Eiropas Savienībā, pieejams:
http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1848-FRA-Factsheet_FRIM_LV_BAT.pdf [aplūkots 20.04.2015]
21. Nevalstiskā organizācija PICUM, pieejams: <http://picum.org/en/our-work/terminology/>
[aplūkots 17.03.2015]
22. PICUM, pieejams: <http://picum.org/en/about-us/> [aplūkots 04.05.2015]
23. Raidla Lejiņš & Norcus tiesu prakses apraksts, pieejams:
http://www.rln.lv/nl/tiesu_prakse_02.05.2011.html [aplūkots 18.04.2015]
24. Victimology Society of Serbia, “Trafficking in People in Serbia”, citēts ODIHR, Awareness Raising for Roma Activists on the Issues of Trafficking in Human Beings in South-Eastern Europe, 2006, p.11.

Normatīvie akti

1. ANO Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija (pieņemta 1948. gada 10. decembrī)
2. ANO Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību Protokols pret migrantu nelikumīgu ievēšanu pa zemes, jūras un gaisa ceļiem, 15. 11. 2000., Nr.56 (2821).
3. ANO Konvencija par bēgļa statusu, pieņemta 1951. gada 28. jūlijā, 33. panta 1. daļa
4. Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 2012/C 326/02
5. Konvencija ar ko īsteno Šengenas nolīgumu, 19. 06. 1990.
6. Imigrācijas likums. – Ziņotājs, Nr.169, 20.11.2002. – [stājās spēkā 01.05.2003.]
7. Patvēruma likums. – Latvijas Vēstnesis, Nr.100, 30.06.2009. – [stājās spēkā 14.07.2009.]
8. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/115/EK
9. Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīva 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, OV L 348/98, 24.12.2008
10. 2009. gada 18. jūnija Direktīva 2009/52/EK, ar ko nosaka minimālos standartus sankcijām un pasākumiem pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi, OV L 168, 30.6.2009
11. Eiropas Padomes direktīva 2002/90/EC
12. Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rezolūcija 1509 “Neregulāro migrantu cilvēktiesības”, pieņemta 2006. gada 27. jūnijā
13. Amsterdamas līgums, parakstīts 1997. gada 2. oktobrī, (97/C 340/01)
14. Līgums par Eiropas Savienības darbību, 26. 10. 2012., Nr. C 326/49
15. Eiropas Padomes 2008. gada 14. maija lēmums Nr.2008/381/EK, ar ko izveido Eiropas migrācijas tīklu. - Oficiālais Vēstnesis, L 131, 21.05.2008.
16. Padomes 2007. gada 6. decembra lēmums Nr. 2007/801/EK par Šengenas acquis noteikumu pilnīgu piemērošanu Čehijas Republikā, Igaunijas Republikā, Latvijas Republikā, Lietuvas Republikā, Ungārijas Republikā, Maltas Republikā, Polijas Republikā, Slovēnijas Republikā un Slovākijas Republikā. - Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 323/34, 08.12.2007
17. 2008. gada 2. oktobra Saeimas sēdē apstiprinātais Lēmums par Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu. - Latvijas Vēstnesis, Nr. 163, 23.10.2008

Juridiskās prakses materiāli

1. ECT 1996. gada 25. jūnija lieta Amuur pret Franciju, Nr.19776/92
2. ECT 1996. gada 17. decembra spriedums lietā Ahmed pret Austriju. Nr. 25964/94
3. ECT 2001. gada 11. janvāra spriedums lietā Xhavara un citi pret Itāliju un Albāniju, Nr. 39473/98
4. ECT 2001. gada 6. marta spriedums lietā Dougoz pret Grieķiju, Nr. 40907/98, 55. punkts
5. ECT 2008. gada 24. janvāra spriedumu lietā Riad un Idiab pret Beļģiju, Nr. 29810/03
6. ECT 2008. gada 29. janvāra Lielās palātas spriedums lietā Saadi pret Apvienoto Karalisti, Nr. 13229/03, 67. punkts
7. ECT 2008. gada 2. oktobra spriedums lietā Rusu pret Austriju, Nr. 34082/02, 58. punkts
8. ECT 2008. gada 29. janvāra Lielās palātas spriedums lietā Saadi pret Apvienoto Karalisti, Nr. 13229/03
9. ECT 2009. gada 19. februāra Lielās palātas spriedums lietā A. un citi pret Apvienoto Karalisti, Nr. 3455/05
10. ECT 2009. gada 8. oktobra spriedums lietā Mikolenko pret Igauniju, Nr. 10664/05
11. ECT 2009. gada 19. februāra Lielās palātas spriedums lietā A. un citi pret Apvienoto Karalisti, Nr. 3455/05, 164. punkts
12. ECT 2010. gada 29. marta Lielās palātas spriedums lietā Medvedyev un citi pret Franciju, Nr. 3394/03
13. ECT 2011. gada 10. marta spriedums lietā Kiyutin pret Krieviju Nr. 2700/10
14. ECT 2011. gada 26. jūlija spriedums lietā M. un citi pret Bulgāriju, Nr. 41416/08, 75. un 76. punkts
15. ECT 2011. gada 14. jūnija lēmums lietā S.P. pret Beļģiju, Nr. 12572/08
16. ECT 2011. gada 15. novembra spriedums lietā Longa Yonkeu pret Latviju, Nr. 57229/09, 143. punkts
17. ECT 2011. gada 21. jūnija spriedums lietā Ponomaryovi pret Bulgāriju, Nr.5335/05
18. ECT 2011. gada 14. septembra spriedums lietā Osman v Denmark, nr. 38058/09
19. ECT 2012. gada 23. februāra Lielās palātas spriedums lietā Hirsi Jamaa un citi pret Itāliju, Nr. 27765/09.
20. Eiropas Savienības Tiesas 1997. gada 29. maija spriedums lietā C-299/95 Kremzow, 15. punkts

21. EKT 2008. gada 3. septembra spriedums apvienotajās lietās C-402/05 P un C-415/05 P Kadi un Al Barakaat International Foundation pret Eiropas Savienības Padome un Eiropas Kopienu komisija (Krājums 2008, I-6351. lpp.)
22. EST 2004. gada 19. oktobra spriedums lietā C-200/02 Kunqian Catherine Zhu un Man Lavette Chen pret Secretary of State for the Home Departments
23. Eiropas Savienības Tiesas 2011. gada 6. decembra sprieduma lietā C-329/11 Achughbabian pret Préfet du Val-de-Marne, 37.–39. punkts un 45. punkts
24. Eiropas Savienības Tiesas 2011. gada 28. aprīļa sprieduma lietā C-61/11 El Dridi, alias Soufi Karim, 59. punkts
25. EST 2011. gada 8. marta spriedums lietā C-34/09 Ruiz Zambrano
26. Francija, Valsts padome (Conseil d'État), M. Ghevondyan, Nr. 356505, 2012. gada 4. jūnijs

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs “Nelikumīgā situācijā nonākušo migrantu cilvēktiesības Eiropas Savienībā” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba kopija atbilst izdrukai.

Autore: Sindija Ločmele

18. 05. 2015.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Asoc.prof. Kristīne Dupate

Darbs iesniegts Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedrā 18. 05. 2015.

Metodiķe: Ilze Leonoviča

Recenzents:

Darbs aizstāvēts bakalaura pārbaudījumu komisijas sēdē

Prot.Nr

Vērtējums

Komisijas sekretāre: